

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

URTĖ KORSAKOVAITĖ

II kurso studentė

MAŽŪJŲ VALSTYBIŲ ŠVELNIOJI GALIA: LIETUVOS ATVEJIS

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. dr. T. Janeliūnas

Vilnius, 2020

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (Mažųjų valstybių švelnioji galia: Lietuvos atvejis) yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Vardas, pavardė

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Korsakovaitė U. Mažųjų valstybių švelnioji galia: Lietuvos atvejis: Tarptautinių santykių ir diplomatinės specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas prof. dr. Tomas Janeliūnas. – V., 2020. – 63 p.

Reikšminiai žodžiai: švelnioji galia, mažosios valstybės, tapatybė, Lietuvos tapatybė, Lietuva, užsienio politika, Dalia Grybauskaitė, Gitanas Nausėda, lyderio vaidmuo.

Magistro darbe pagal konstruktyvistinę prieigą analizuojama, kokiais tapatybės elementais bei simboliais Lietuva stiprina švelniąją galią atitinkamoms užsienio politikos praktikoms formuoti. Tapatybiniai rėmai nagrinėjami atliekant išsamią diskurso analizę, pasitelkiant viešas prezidentų (D. Grybauskaitės ir G. Nausėdos) kalbas, interviu ir kitus pasisakymus (2013 m. ir 2019 m. balandžio – 2020 m. balandžio laikotarpiais). Pagal prezidentų retorikoje užfiksuotas tapatybines reikšmes apibrėžiama, kokias švelniosios galios galimybes identifikuoja Lietuva ir kokiais tapatybės elementais bei simboliais stiprina švelniąją galią.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. Teorinis pagrindas	11
1.1. Švelnioji galia	11
1.2. Tapatybė kaip švelniosios galios įrankis.....	14
1.3. Mažųjų valstybių tapatybiniai rėmai.....	16
1.4. Lietuvos tapatybiniai rėmai.....	19
1.5. Lietuvos tapatybė kaip švelniosios galios įrankis	22
2. Tyrimo metodologija	24
3. Tyrimo rezultatai	28
3.1. Tapatybiniai lyderės bruožai D. Grybauskaitės retorikoje	28
3.2. Tapatybiniai tęstinumo bruožai G. Nausėdos retorikoje.....	31
3.3. Tapatybiniai mažumo bruožai D. Grybauskaitės retorikoje	33
3.4. Tapatybiniai mažumo bruožai G. Nausėdos retorikoje.....	36
3.4. Europinės tapatybės bruožai D. Grybauskaitės retorikoje.....	38
3.4. Tapatybiniai istorinės atminties bruožai G. Nausėdos retorikoje	40
3.4. Tapatybiniai gynybos/saugumo bruožai D. Grybauskaitės retorikoje.....	43
3.4. Tapatybiniai gynybos/saugumo bruožai G. Nausėdos retorikoje	44
IŠVADOS	46
Šaltinių ir literatūros sąrašas	49
SUMMARY	62

ĮVADAS

Švelnioji galia dažniausiai siejama su didžiosiomis pasaulio galiomis, tačiau šią tematiką įvairiuose kontekstuose vis dažniau bandoma pritaikyti ir kitiems tarptautinių santykių sistemos dalyviams – mažosioms valstybėms. Teoretikai, analizuodami švelniosios galios įrankius ir poveikį, paprastai pasitelkia pirmaujančios pasaulio ekonomikos – JAV – pavyzdį. Pasibaigus Šaltajam karui, mokslininkai siekė įrodyti, kad po pergalės kare, kur varžėsi dvi to meto supervalstybės, Amerikos galia nesumažėjo.¹ Taip siekta pabrėžti, kad valstybė disponuoti savo galia tarptautinėje erdvėje gali pasitelkdama ne tik karines ar ekonomines prievartos priemones, bet ir kitus, įvairiuose kontekstuose pritaikomus, įrankius, kylančius iš diplomatijos, valstybės kultūros ar istorijos. Šiandien įvairių viešųjų ryšių kompanijų sukurti švelniosios galios indeksai ją priskiria ne tik JAV, bet ir tokioms valstybėms kaip Rusija, Kinija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija ar kitos.² Tiek tarptautiniuose švelniosios galios indeksuose, tiek akademinėse studijose bandoma nagrinėti, ar tik didžiosios valstybės gali disponuoti švelniąja galia. Siekiant atsakyti į šį klausimą pradedama analizuoti ir mažąsias valstybes. Kaip tam tikri galios instrumentai pasitelkiamos jų normos, reikšmės, nuostatos, suvokimai siekiant daryti įtaką tarptautinėje arenoje.

Ieškodami mažųjų valstybių švelniosios galios įrankių, akademikai į paieškų lauką neretai įtraukia tapatybės sąvoką. Stiprinant švelniąją galią per tapatybės konstrukta galima teigti, kad valstybės tapatybei ir jos formavimui daug įtakos turi pačios šalies suvokimas ir subjektyvus to suvokimo panaudojimas tarptautiniame kontekste.³ Kaip pastebi D. Jakniūnaitė, Lietuva, būdama tipišku mažos šalies pavyzdžiu, kaip vieną pagrindinių šalies tapatybės elementų akcentuoja mažumą.⁴ Nepaisant identifikuoto mažumo faktoriaus, kyla klausimas, kiek iš tikrųjų Lietuva suvokia savo tapatybę ir kiek ja disponuoja tarptautinėje erdvėje formuodama užsienio politikos diskursą.

---

¹ Martha Finnemore, „Legitimacy, Hypocrisy, and the Social Structure of Unipolarity. Why Being a Unipole Isn't All It's Cracked Up to Be.“ *World Politics* 61(1), 2008, 58. Prieiga per internetą: <<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S0043887109000082>> [Žiūrėta 2020 01 12].

² *The Soft Power 30*. Prieiga per internetą: <<https://softpower30.com/>> [Žiūrėta 2020 01 12].

³ Christopher S. Browning, „Small, Smart and Salient? Rethinking Identity in the Small States Literature.“ *Cambridge Review of International Affairs*, 2006, 669. Prieiga per internetą: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09557570601003536>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁴ Dovilė Jakniūnaitė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“ Kn. Dovilė Jakniūnaitė (sud.), *Ambicingas Dešimtmetis. Lietuvos Užsienio Politika 2004 – 2014*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015, 21. Prieiga per internetą: <<https://app.box.com/s/xj865ehtjsjdxe0mns8tu38q1ooh1j>> [Žiūrėta 2020 03 11].

Tapatybės konstrukto įtraukimas į užsienio politikos analizę sukuria erdvės nagrinėti politikos lyderio, kaip asmenybės, įtaką šalies užsienio politikai. Žvelgiant iš realizmo perspektyvos rėmų, tapatybės formavimui valstybės lyderiai daug įtakos neturi – tai reiškia, kad valstybių elgesys nuo jos vadovo nepriklauso. Anot Kennetho Waltzo, valstybės veiksmams didesnę įtaką turi ne žmonės ar šalies vidaus politika, bet tarptautinė sistema.⁵ Vis dėlto nemažai mokslininkų prieštarauja tokiai koncepcijai. Kaip pastebi Alexanderis Wendtas, negalima teigti, kad vien sistemos struktūra nulemia valstybių interesus ir identitetą.⁶ Kai kurie tarptautinių santykių tyrėjai teigia, kad ypatingai didelę įtaką valstybės elgesiui politiniai lyderiai vis dėlto turi. Politinėje psichologijoje atliekamos analizės rodo, kad išrinktiesiems tautos atstovams didelę įtaką turi jų praeitis ir susiformavusios vertybės, kurias politiniai lyderiai atsineša ateidami į užimamas pareigas.⁷

Nors akademiniam lauke galima rasti tyrimų, kuriuose analizuojama Lietuvos užsienio politika, trūksta studijų, kur būtų nagrinėjamos sąsajos tarp šalies švelniosios galios, tapatybės bei užsienio politikos. Dauguma tyrimų atlikti iš saugumo studijų perspektyvos, pabrėžiant šalies išorines grėsmes ir akcentuojant strategines linijas – integraciją į atitinkamas euroatlantines struktūras. Nagrinėjant užsienio politikos ir nacionalinės tapatybės sąsajas galima išskirti Dovilės Jakniūnaitės,⁸ Gražinos Miniotaitės,⁹ Ievos Karpavičiūtės,¹⁰ Justino Lingevičiaus¹¹ studijas. Šių darbų kontekste išryškėja tyrimų stygius apie Lietuvos tapatybę kaip švelniosios galios įrankį siekiant formuoti užsienio politikos praktikas. Tokių analizių

---

⁵ Daniel Byman ir Kenneth M. Pollack, „Let Us Now Praise Great Men: Bringing the Statesman Back In“. *International Security*, 25(4), 2001, 107-146. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/3092135?seq=1#metadata_info_tab_contents> [Žiūrėta 2020 02 16].

⁶ Jutta Weldes, „Constructing National Interests“. *European Journal of International Relations*, 2(3), 1996, 275–318. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066196002003001>> [Žiūrėta 2020 02 16].

⁷ David G. Winter, „Leader Appeal, Leader Performance, and the Motive Profiles of Leaders and Followers: A Study of American Presidents and Elections“. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1987, 1 (52), 196-202. Prieiga per internetą: <<https://psycnet.apa.org/record/1987-15477-001>> [Žiūrėta 2020 02 16].

⁸ Dovilė Jakniūnaitė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“ Kn. Dovilė Jakniūnaitė (sud.), *Ambicingas Dešimtmetis. Lietuvos Užsienio Politika 2004 – 2014*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015. Prieiga per internetą: <<https://app.box.com/s/xj865ehtsjdxee0mns8tu38q1ooh1j>> [Žiūrėta 2020 03 11].

⁹ Gražina Miniotaitė, „Tapatybės paieškos šiuolaikinėje Lietuvos užsienio politikoje: tarp Šiaurės ir Rytų dimensijų“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2004, Vilnius, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2005. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367152071557/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2020 01 12].

¹⁰ Ieva Karpavičiūtė, „Kaita ir nacionalinė tapatybė užsienio politikos studijose: Lietuvos atvejis.“ Vytauto Didžiojo universitetas, 2013. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2013~1407325746902/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2020 04 21].

¹¹ Justinas Lingevičius. „Lietuvos tapatybė saugumo ir užsienio politikoje 1991–1994 metais: „grįžimo“ keliai ir įtampos“. *Politologija*, 79(3). Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.15388/Polit.2015.3.8431>> [Žiūrėta 2020 01 12].

galima rasti apie Katarą,¹² Vatikaną, Singapūrą,¹³ Daniją¹⁴ ir kitas mažąsias valstybes. Jų autoriai akcentuoja mažosios valstybės kaip tarpininko svarbą ir išskirtinių požymių akcentavimą siekiant pabrėžti šalies tapatybinius rėmus. Tokiu būdu mažosios valstybės gali didinti švelniosios galios galimybes – plėsti šalies matomumą ir įtaką tarptautinėje arenoje. Vis dėlto tarp Lietuvos užsienio politikos tyrinėtojų tapatybės kaip švelniosios galios įrankio tyrimai dar nėra populiarūs.

Mokslininkai sutaria, kad valstybės tapatybė gali būti suvokiama kaip kintantis tarptautinės sistemos konstruktas.¹⁵ Žvelgiant į tarptautinį lauką, tapatybės formavimuisi įtakos gali turėti skirtis su kitais veikėjais. Kitaip tariant, kiekvienos valstybės unikali riba tarp „Aš“ ir „Jie“. Davidas Campbellas pabrėžia, kad tokios ribos gali būti įsivaizduojama ar reali kito tarptautinės sistemos veikėjo grėsmė.¹⁶ Anot Nortauto Statkaus ir Kęstučio Paulausko, Lietuvos atveju į grėsmingo „Kito“ poziciją dažiausiai projektuojama Rusija.¹⁷ Valentinas Beržiūnas pritaria, kad grėsmingojo pozicijoje visuomet statoma Rusija, tačiau pastebi, jog Lietuva dažnai pozicionuojama kaip maža, silpna ir dėl to nesavarankiška valstybė. Tokios šalies charakteristikos lemia, kad Lietuva bando susirasti užuovėją – NATO, tapti regiono lydere ir taip atkreipti į save pasaulio dėmesį.¹⁸ Vis dėlto plačiai Lietuvos kaip mažos valstybės metmenis ir tapatybę analizavęs J. Lingevičius abejoja, ar Lietuva iki galo išnaudoja savo švelniosios galios potencialą. Autorius teigia, kad Lietuva kaip maža valstybė švelniąją galią suvokia kaip galimybę būti išgirstai, bet iki galo savo tapatybės kaip švelniosios galios įrankio nepasitelkia.¹⁹

---

¹² Felsch Maximilian, „Qatar’s rising international influence: a case of soft power?“ *Conjuntura Internacional*, Belo Horizonte, 2016, 23. Prieiga per internetą: <<http://periodicos.pucminas.br/index.php/conjuntura/article/download/11423/10251/0>> [Žiūrėta 2020 01 12].

¹³ Alan Chong, „Small state soft power strategies: virtual enlargement in the cases of the Vatican City State and Singapore“. *Cambridge Review of International Affairs*, 2010. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1080/09557571.2010.484048>> [Žiūrėta 2020 01 12].

¹⁴ Jordanas P. Howell, Toddas Sundberg, „Towards an Affective Geopolitics: Soft Power and the Danish Notion of “Hygge”, *Environment, Space, Place*, Volume 7, Issue 2, 2015, 97-120. Prieiga per internetą: <<https://www.researchgate.net/publication/302483567>> [Žiūrėta 2020 01 12].

¹⁵ Richard N. Lebow, „Identity and International Relations.“ *International Relations*, 2008, 22. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0047117808097312>> [Žiūrėta 2020 01 12].

¹⁶ David Campbell, „Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity“. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992, 68.

¹⁷ Nortautas Statkus ir Kęstutis Paulauskas „Lietuvos užsienio politika tarptautinių santykių teorijų ir praktikos kryžkelėje.“ *Politologija*. 2006, Nr. 2 (42), 65. Prieiga internete: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367154649148/DS.002.0.01.ARTIC>> [Žiūrėta 2020 01 12].

¹⁸ Valentinas Beržiūnas, „Lietuvos užsienio politikos formavimo tapatybiniai veiksniai.“ *Daktaro disertacija*, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2017. Prieiga per internetą: <https://www.tspmi.vu.lt/wp-content/uploads/2017/08/DISERTACIJA_ber%C5%BEi%C5%ABnas.pdf> [Žiūrėta 2020 01 12].

¹⁹ Lingevičius, 127-162.

Darbo tikslai ir uždaviniai

Darbo problema. Nors mažosios valstybės vis dažniau savo gebėjimus tarptautinėje sistemoje stiprina naudodamosi švelniąja galia ir pabrėždamos savo tapatybę (išskirtinumą), iki šiol nėra tyrimų, nusakančių, kiek tikslingai ir ar apskritai Lietuva akcentuoja savo tapatybės elementus tarptautinėje politikoje, juos suvokdama kaip švelniosios galios funkciją. Atsižvelgiant į tai, prasminga išsiaiškinti, kokias iš tapatybės kylančias švelniosios galios galimybes identifikuoja Lietuva ir kokiais tapatybės elementais bei simboliais stiprina švelniąją galią.

Tyrimo tikslas. Ištirti, kokius tapatybės elementus akcentuoja Lietuvos vadovai užsienio politikos diskurse, siekdami pabrėžti Lietuvos švelniosios galios galimybes ar gebėjimus. Tikslui pasiekti formuluojami šie **uždaviniai**:

1. Apsibrėžti mažųjų valstybių galimybes formuoti švelniąją galią išskiriant taikomus įrankius;
2. Remiantis konstruktyvistinių teorijų prielaidomis, įvertinti tapatybę kaip specifinį švelniosios galios instrumentą;
3. Remiantis jau atliktais tyrimais, apibrėžti Lietuvos tapatybinius rėmus, kurie bus panaudoti tyrimui;
4. Identifikuoti, kokiais tapatybės elementais ir simboliais Lietuvos vadovai formuoja šalies švelniąją galią;

Darbo objektas. Lietuvos prezidentės Dalios Grybauskaitės ir prezidento Gitano Nausėdos retorika tiriamuoju laikotarpiu.

Darbo aktualumas. Lietuvos kaip mažosios valstybės švelnioji galia nagrinėta, analizuojant šalies įvaizdžio kūrimo strategijas, kultūros, viešąją diplomaciją. Vis dėlto nėra aišku, kaip pasireiškia iš šalies tapatybės kylanti švelnioji galia. Toks akademinio lauko užpildymas būtinas, siekiant įvertinti, kaip Lietuva pasitelkia tapatybinius simbolius ir elementus kuriant užsienio politikos praktikas. Lietuvos atvejo tyrimas taip pat gali prisidėti

prie bendrų mažųjų valstybių studijų lauko diskurso, išplečiant švelniosios galios ir tapatybės sąveiką ir atskleidžiant tokios sąveikos poveikį tarptautinėje arenoje.

Darbo metodika. Siekiant plačiau atskleisti Lietuvos tapatybinius elementus atliekama kokybinė turinio analizė. Atsižvelgiant į tai, kad prezidentas yra politinis lyderis, atstovaujantis valstybei tarptautinėje arenoje, tyrimo subjektais pasirinkti Lietuvos prezidentai: Dalia Grybauskaitė ir Gitanas Nausėda. Laiko perspektyva – 2013–ieji ir metai nuo 2019–ųjų balandžio iki 2020–ųjų balandžio. Kaip tyrimo objektas apibrėžiama prezidentų retorika (interviu, kalbos, vieši pareiškimai), kurioje kalbama apie Lietuvos švelniosios galios galimybes, kylančias iš šalies tapatybės tiriamuoju laikotarpiu. Darbe atliekama diskurso analizė, koduojant atrinktus šaltinius ir išskiriant tam tikras reikšmes, apibūdinančias šalies tapatybę. Skaičiuojant užsienio politikos diskursui priskiriamas kalbas, interviu ir kitus viešus pareiškimus identifikuotas bendras šaltinių skaičius –109, nors tyrimo analizėje cituojama tik dalis pranešimų. Pasitelkiant konstruktyvizmo prieigą analizuojamos sąsajos tarp nacionalinio ir tarptautinio analizės lygmens, atskleidžiant, kokią Lietuvos tapatybę mato prezidentai, ir kokios kylančios švelniosios galios galimybės iš to išryškėja.

Darbo struktūra. Magistro darbe atsispindi dvi pagrindinės dalys. Pirmojoje – analizuojama teorinė medžiaga, kuria remiantis formuojamos gairės, kaip analizuoti Lietuvos kaip mažosios valstybės švelniąją galią. Pirmajame skyriuje pateikiamos mažųjų valstybių galimybės konstruoti švelniąją galią apibrėžiant jos šaltinius. Remiantis konstruktyvistinės teorijos prielaidomis, identifikuojama Lietuvos, kaip mažosios valstybės, tapatybė. Ji išskiriama kaip švelniosios galios įrankis. Antrojoje magistro darbo dalyje atliekama praktinė dalis. Pirmiausia, pristatoma tyrimo metodologija. Toliau, remiantis pirmoje darbo dalyje suformuotomis teorijos tezėmis, nagrinėjamos dviejų Lietuvos prezidentų kalbos, siekiant iširti, kaip bendrame kontekste įprasminami ir atskleidžiami Lietuvos tapatybiniai simboliai kaip švelniosios galios įrankis.

1. Teorinis pagrindas

1.1. Švelnioji galia

„Švelniosios galios“ termino autorius ir kūrėjas Josephas S. Nye praplėtė galios sampratą ir terminą įvedė kaip atsvarą tarp teoretikų plačiai paplitusiam realistiniam galios suvokimui. Neoliberalas dar aštuntojo dešimtmečio pabaigoje švelniąją galią apibrėžė kaip sugebėjimą paveikti kitų elgesį ir įtikinti savo tikslų ir prioritetų teisingumu.²⁰ Teoretikas pabrėžė, kad tikslams pasiekti valstybės turi pasitelkti ne karines prievartos formas ar ekonomines, finansines sankcijas, o pritaikyti įvairius įtikinėjimo metodus ir taip sukurti patrauklų įvaizdį.²¹ Kitaip tariant, švelnioji galia yra galimybė formuoti kitų preferencijas pasitelkiant priemones, kurios paremtos valstybės patrauklumu. Tokį apibrėžimą įrėminti mėgino ir Alexanderis L. Vuvingas, teigdamas, kad švelniąją galią galima apibūdinti kaip kultūros įtaką kitiems tarptautinės sistemos veikėjams.²² Tačiau autorius, įvesdamas kultūros elementą, sutinka, kad plačiąja prasme švelnioji galia gali aprėpti ir daugiau aspektų, pavyzdžiui, ekonominius pajėgumus, ne tik kultūrinę galią. Autoriaus žodžiais, švelnioji galia apima visas dedamąsias dalis, išskyrus karinius pajėgumus, kurie priskiriami kietajai galiai.²³

Apžvelgiant švelniosios galios diskursą, galima išskirti skirtingus sudedamuosius elementus ir įrankius, kuriuos taiko didžiosios ir mažosios valstybės. Anot J. S. Nye, svarbu pabrėžti tris švelniosios galios šaltinius: kultūrą, politines vertybes ir užsienio politiką.²⁴ Kultūra daro įtaką kitiems tarptautinės sistemos nariams, jų mąstymui, jau įdiegtoms kultūrinėms vertybėms ir formuoja panašias kultūrinės nuostatas ir mąstymą. Svarbu, kad ir kiti tarptautinės sistemos dalyviai pripažintų valstybės skleidžiamas politines vertybes, kuriomis šalis vadovaujasi vidaus ir užsienio politikoje. Studijose pabrėžiama, kad tiek kietosios, tiek švelniosios galios tikslai tapatūs – daryti įtaką kitiems tarptautinės sistemos dalyviams ir taip manipuluoti, siekti norimų tikslų. Valstybių taikomus švelniosios galios taikymo būdus autorius apibūdina tokiomis sąvokomis kaip valdymo galia ir bendro

---

²⁰ Joseph S. Nye, „The Future of Power“. New York, NY: *Public Affairs*, 2011, 21. Prieiga per internetą: <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/viluniv-ebooks/detail.action?docID=634489>> [Žiūrėta 2020 05 20].

²¹ Joseph S. Nye, „Public diplomacy and soft power“. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 2008, 96. Prieiga per internetą: <<http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/PDandsoftpower.pdf>> [Žiūrėta 2020 01 12].

²² Alexander L. Vuving, „How Soft Power Works“, 2009, 3. Prieiga per internetą: <<http://www.apcss.org/Publications/Vuving%20How%20soft%20power%20works%20APSA%202009.pdf>> [Žiūrėta 2020 01 12].

²³ Vuving, 4.

²⁴ Joseph S. Nye, *Think Again: Soft Power*. Prieiga per internetą: <<https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/>> [Žiūrėta 2020 01 12].

pasirinkimo galia.²⁵ Pritaikydami valdymo galią tarptautinės sistemos dalyviai priverčia kitus elgtis pagal savo preferencijas, o pasitelkdami bendro pasirinkimo galią – ne priverčia elgtis pagal savo norus, o modifikuoja (arba netiesiogiai paskatina) kitų norus, pasitelkiant valstybės įvaizdžio, patrauklumo strategijas. Praplėsdamas švelniosios galios sampratą A. L. Vovingas jai apibūdinti pasitelkia tris dedamąsias dalis: grožį, blizgesį ir malonumą. Autorius veda paralelę su valstybės įvaizdžio formavimo kūrimu, jo kriterijai nurodo labiau subjektyvų ir sunkiau apčiuopiamą švelniosios galios aiškinimą.²⁶

Apžvelgus akademinę literatūrą, kurią pateikia švelniąją galią tyrinėjantys autoriai, galima pastebėti, kad šios galios įrankiu taip pat dažnai laikomos valstybės įvaizdžio strategijos ar kultūrinė diplomatija. Jozefas Batora teigia, kad šių elementų įgyvendinimas neretai priklauso nuo neformalių veikėjų, pavyzdžiui, nevyriausybinių organizacijų, sportininkų, muzikos atstovų, aktorių ar kitų kultūros veikėjų.²⁷ Paprastai šalia jų stengiasi veikti ir politiniai veikėjai, kurie nori išnaudoti sukurtą teigiamą įvaizdį. Kiti autoriai prie švelniosios galios įrankių taip pat priskiria religiją ar žiniasklaidą.²⁸

Dar prieš septyniolika metų išleistame straipsnyje „Power and Interdependence in the Information Age“ Robertas Keohane ir J. S. Nye tikino, kad XXI amžiuje švelniosios galios kontrolė priklausys nuo informacijos ir tų, kurie turi galimybę ta informacija disponuoti. Dabar švelnioji galia neįsivaizduojama be informacinių technologijų, kurios išplėtė žiniasklaidos priemonių ir pačios informacijos plėtros trajektorijas. Nerijus Maliukevičius pabrėžia, kad toks galios santykio ir suvokimo pasikeitimas keičia ir galingųjų bruožus.²⁹ Jis išskiria globalią informacinę erdvę kaip naują geopolitikos lauką, kur remiantis informaciniais bei žiniasklaidos ištekliais tarptautiniams santykiams suteikiama nauja reikšmė. Nors akcentuojama, kad švelnioji galia yra didžiųjų valstybių prioritetinė sritis, mokslininkai pradeda išskirti naujus įrankius ir juos pritaikyti mažosios valstybėms, siekiant identifikuoti jų švelniosios galios šaltinius ir įtaką kitiems tarptautinės sistemos subjektams. Kardinalūs technologijų pokyčiai, kurie neatsiejami nuo informacinės erdvės, dabar pasiekiamos jau beveik visame pasaulyje, mažosioms valstybėms suteikia įrankių plėsti ir kurti savo švelniąją galią tarptautinėje erdvėje.

---

²⁵ Ten pat.

²⁶ Voving, 3.

²⁷ Jozef Batora, *Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada*, 2005, 3. Prieiga per internetą: <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20050300_cli_paper_dip_issue97.pdf> [Žiūrėta 2020 01 12].

²⁸ Mike Winnerstig, „Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States“, 2014, 23. Prieiga per internetą: <https://www.stratcomcoe.org/mike-winnerstig-ed-tools-destabilization-russian-soft-power-and-non-military-influence-baltic-states> [Žiūrėta 2020 01 12].

²⁹ Nerijus Maliukevičius, „Geopolitika ir informacinis karas: Rusijos požiūris“, 2006, 113. Prieiga per internetą: <<https://docplayer.net/53050115-Geopolitika-ir-informacinis-karas-rusijos-pozioris.html>> [Žiūrėta 2020 01 12].

Anot Alano Chongo, informacinių laikų amžiuje labai svarbu įvesti naują terminą – virtualų išplėtimą tarptautinėje erdvėje.³⁰ Socialiniai tinklai suteikia neribotos galios ir įtakos resursus, kuriais gali naudotis tiek didžiosios, tiek mažosios valstybės. Pasitelkiant vieną iš galingiausių XXI amžiaus įrankių – informacinę erdvę, mažosios valstybės, turėdamos įprastai ribotus išteklius ir resursus, tarptautinės erdvės diskurse gali dalyvauti kaip lygiavertės tarptautinės sistemos veikėjos.

Nepaisant ribotų išteklių, konstruodamos savo naratyvą mažosios valstybės gali save įprasminginti pasitelkdamos unikalius ir konkrečius požymius, būdingus išskirtinai joms. Tokios valstybės kaip Vatikanas ar Singapūras save gali identifikuoti konkrečiais specifiniais požymiais, kurie nulemti jų istorijos, geografinės padėties ar šalies vystymosi ypatybių.³¹ Švelniosios galios tyrinėtojai atkreipia dėmesį, kad toks instrumentas – vienas iš būdų mažosioms valstybėms dalyvauti tarptautinėje erdvėje ir turėti įtakos dalyvaujant sprendimų priėmimo. Anot A. Chongo, anomalijos, būdingos mažosioms valstybėms, tampa pranašumu, kai jos suprantamos ir pateikiamos kaip simbolinės strategijos tarptautinėje erdvėje.³² Mažosios valstybės gali pasinaudoti savo sėkminga vystymosi patirtimi, siekdamos skatinti nacionalinį politinės ekonomikos potencialą. Čia galima priskirti Singapūro kaip labiausiai augančios ekonomiškai konkurencingos valstybės pavyzdį, kuris per diplomatinį tarpininkavimą išplėtė savo minkštąją galią.³³ Kitas mažosios valstybės švelniosios galios išplėtimo pavyzdys – Vatikanas. Popiežiaus institucija, dar vadinama Šventuoju Sostu, tapo „moralinės diplomatijos“ sinonimu, savo vertybes ir ideologiją plečianti visame pasaulyje.³⁴ Žinoma, toks Vatikano išskirtinumas susiklostė istoriškai: Popiežius yra 44 hektarų valstybės ir Romos katalikų bažnyčios vadovas. Pasinaudodamas tokiu savo pranašumu Vatikanas gali dalyvauti tarptautinėje arenoje, užimti mažosios valstybės kaip tarpininko poziciją, pasitelkdamas moralinio formavimo strategiją – jo žodis turi aukštesnę moralinę vertę dėl religinio konteksto ir istorinės atminties. Vatikano švelnioji galia pagrindžia argumentą, kad virtuali valstybės plėtra gali būti plečiama per diplomatinės tarpininkavimo galimybes ir skleidžiant gero valdymo praktikas.

---

³⁰ Chong, 385.

³¹ Chong, 384.

³² Ten pat.

³³ Alang Chong, „Singapore and the Soft Power Experience“. Kn. Cooper A.F., Shaw T.M. (sud.), „The Diplomacies of Small States“. *International Political Economy Series*. Palgrave Macmillan, London, 2009, 65-66. Prieiga per internetą: <https://link.springer.com/chapter/10.1057%2F9780230246911_4#citeas> [Žiūrėta 2020 01 12].

³⁴ Chong, 385.

1.2. Tapatybė kaip švelniosios galios įrankis

Nors „tapatybės“ sąvoką apibrėžti keblu, mokslininkai sutinka, kad šis terminas užima neabejotinai reikšmingą dalį konstruktyvizmo prieigos rėmuose. A. Wendtas tapatybę įvardija kaip metmenis, to, kas daro dalyką tuo, kuo jis yra.³⁵ „Tapatybės“ apibrėžimas talpina materialius faktorius: valstybės resursus, geografinę padėtį, taip pat į šią sąvoką galima įtraukti tokius veiksnius kaip istoriją ar kultūrą.³⁶ Kalbėdamas apie valstybių tapatybes, Rawis Abdelalas pabrėžia skirtį tarp vidaus ir išorės apibrėžimų,³⁷ tačiau čia turima omenyje ne tik fizines, bet labiau socialines veikėjų ribas. Konstruktyvistai pažymi, kad tapatybė formuojasi vykstant tarptautinės sistemos procesams, identifikuojant ryškią skirtį tarp „Savęs“ ir „Kito“.³⁸ Būtent toks momentas akcentuojamas kaip būtina valstybės tapatybės dedamoji. Žvelgiant iš konstruktyvizmo perspektyvos, valstybių interesai ir veiksmai analizuojami pasitelkiant intersubjektyvioje sąveikoje kylančią identitetų ir interesų struktūrą. Dėl šių faktorių, anot A. Wendto, priešingai nei teigia realistai, negalima tvirtinti, kad vien sistemos struktūra nulemia valstybių interesus ir identitetą.³⁹ Valstybės nėra tik vadinamosios „juodosios dėžės“, priimančios sprendimus pagal aplinkos daromą įtaką bei priimamus rezultatus. Anot Juttos Weldes, veikėjai gali elgtis pagal individualiai susiformavusią pasaulio sampratą.⁴⁰

Analizuojant mažąsias valstybes, jų išskirtinumas neretai pasireiškia per unikalius, tik joms būdingus požymius. Pagal juos valstybes galime identifikuoti kaip atskirus veikėjus. Akcentuodami kiekvienos valstybės specifinius požymius kai kurie mokslininkai didelį dėmesį tapatybės konstravimo procese skiria nacionalizmui. Anthony Smith pabrėžia, kad bendra kultūra, tikėjimas, papročiai suteikia tautoms išskirtinius bruožus, kurie juos vienija, formuoja bendrą kolektyvinę atmintį, kuri nugula nacionalinėje tapatybėje.⁴¹ Į šiuos simbolius besiremiantį nacionalizmą Michaelas Billigas apibūdina kaip sėkmingiausią žmonijos istorijos

³⁵ Alexander Wendt, „Tarptautinės politikos socialinė teorija“. Vilnius: Eugrimas, 2005, 239.

³⁶ Beržiūnas, 7.

³⁷ Rawi Abdelal, Yoshiko M. Herrera, Alastair I. Johnston, Rose McDermott, „Identity as a Variable.“ *Perspectives on Politics*, 4, 2006, 12. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/228162410_Identity_As_a_Variable [Žiūrėta 2020 01 12].

³⁸ Eiki Berg ir Piret Ehin, „Incompatible Identities? Baltic-Russian Relations and the EU as an Arena for Identity Conflict.“ Kn. Eiki Berg ir Piret Ehin (sud.), *Identity and Foreign Policy: Baltic-Russian Relations and European Integration*. Aldershot: Ashgate, 2009, 1-14. Prieiga per internetą: <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/viluniv-ebooks/reader.action?docID=438387>> Žiūrėta [2020 01 20].

³⁹ Jutta Weldes, „Constructing National Interests“, *European Journal of International Relations*, 2(3), 1996, 275–318. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066196002003001>> Žiūrėta [2020 01 20].

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ Anthony Smith, „Nationalism and Modernism“, 1998, 191. Prieiga per internetą: <<https://milliyet.info/wp-content/uploads/2015/11/Anthony-D.-Smith-Nationalism-and-Modernism.pdf>> [Žiūrėta 2020 01 12].

ideologiją.⁴² Svarbu, kad tauta jaustų tvirtą nenutrūkstamą ryšį su valstybės tapatybe. Tokiu būdu šis socialinis konstruktas išlieka gyvybingas tautos sąmonėje.

Tarptautinės sistemos tyrinėtojai tarp valstybės tapatybės ir švelniosios galios tiesia analitinę jungtį.⁴³ Mokslininkai pabrėžia, kad siekiant daryti įtaką kito veikėjo veiksmams ir pasirinkimams, valstybės identitetas gali būti vertinamas kaip privalumas. J. S. Nye knygoje „The Future of Power“ akcentuoja, kad įprastai palankiau vertiname tuos, kurie primena mus pačius: „mums patinka tie, kurie į mus panašūs“.⁴⁴ Nacionalinę tapatybę pasitelkiant kaip švelniosios galios įrankį tarptautinėje erdvėje galima sukurti aktyvų mažos valstybės naratyvą. Didelis „švelniosios galios“ sąvokos populiarumas akademinuose ir politiniuose diskursuose gali būti paaiškinamas jos sugebėjimu konceptualizuoti valdžią per normas ir tapatybes bei susieti jas su prievartos neturinčiomis politikos priemonėmis.⁴⁵ Konstruktyvistai socialiai apibrėžtus švelniosios galios komponentus įvardija kaip kultūrinį ir idėjinį reiškinį, pagrįstą patrauklių idėjų, skirtų bendrauti su kitais tarptautinės visuomenės nariais ir daryti įtaką jų politikai, įgyvendinimu. Balduras Thorhallssonas ir Andersas Wivelis pastebi, kad tokie nematerialūs faktoriai kaip tapatybė, valstybės prestižas ar autoritetas vis dažniau įtraukiami ir į valstybių užsienio politikos diskursą.⁴⁶ Valstybių tapatybės gali formuoti valstybių interesus ir daryti įtaką tarptautinių santykių diskurse. Analizuojant tapatybės ir užsienio politikos ryšį, svarbu nepamiršti valstybės vaidmens reikšmės pozicionuojant šalį tarptautinėje erdvėje. Lisbeth Aggestam valstybės vaidmens koncepciją apibūdina tarsi gaires, kuriomis vadovaujasi užsienio politikos formuotojai ir tokiu būdu tarsi į atitinkamus rėmus sudėlioja kompleksišką politinės realybės atitikmenį, o tapatybė traktuojama kaip normų rinkinys, apibrėžiantis laukiamą užsienio politikos kryptį.⁴⁷ Kad patvirtintų savo tapatybę veikėjai turi atlikti tam tikrus veiksmus apibrėžtose savo vaidmenų koncepcijose.⁴⁸ Taigi, tapatybė pateikia veikėjui

---

⁴² Michael Billig, „Banal Nationalism“, London/Thousand Oaks, CA: Sage, 1995, 22. Prieiga per internetą: <<http://dx.doi.org/10.4135/9781446221648>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁴³ Ty Solomon, „The affective underpinnings of soft power“. *European Journal of International Relations*, 20(3), 2014, 720–741. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1177/1354066113503479>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁴⁴ Nye, 92.

⁴⁵ Andrey Makarychev, Alexandra Yatsyk, „Russia as a counter-normative soft power: between ideology and policy“. Kn. Jödicke, A. (sud.) *Religion and Soft Power in the South Caucasus*. London: Routledge, 2018, 215. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.4324/9781315206721>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁴⁶ Baldur Thorhallsson, Anders Wivel. „Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?“. *Cambridge Review of International Affairs*, 2006, 651-668. Prieiga per internetą: <<http://dx.doi.org/10.1080/09557570601003502>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁴⁷ Ten pat.

⁴⁸ Peter J. Burke ir Donald C. Reitzes, „The Link between Identity and Role Performance.“ *Social Psychology Quarterly*, Vol. 44, No. 2, 1981. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/3033704?seq=1#metadata_info_tab_contents> [Žiūrėta 2020 02 21].

atitinkamas taisyklės, pagal kurias jis turi galimybę interpretuoti savo socialinę padėtį tarptautinėje sistemoje ir suvokti atitinkamo elgesio lūkesčius.

Nemažiau svarbu akcentuoti, kad ne tik tapatybė daro įtaką užsienio politikos praktikoms, bet ir atvirkščiai. Neretai mokslininkai valstybės tapatybės ir užsienio politikos tarpusavio ryšį apibrėžia kaip konstitutyvų.⁴⁹ Kitaip tariant, šalies vykdoma užsienio politika atsiliepiama tapatybei ir ją formuoja, o ši, paveikta aukščiausių pareigūnų veiksmų – keičiasi ir savo ruožtu daro įtaką užsienio politikai. Tokiu būdu šalies užsienio politikos praktikos ir tapatybės konstruktas veikia kaip simbiotinis organizmas – papildo vienas kitą ir veikia išvien. Analizuodama užsienio politikos ir jos kaitą nacionalinės tapatybės veiksmų kontekste, G. Miniotaitė pabrėžia, kad tarp šalies užsienio ir saugumo politikos praktikų ir valstybės identiteto formavimosi proceso gali būti dedamas ir lygybės ženklas.⁵⁰ Taigi, tenka pripažinti, kad valstybės tapatybė glaudžiai susijusi su šalies priimamais užsienio politikos sprendimais.

1.3. Mažųjų valstybių tapatybiniai rėmai

Pasitelkdama nacionalinę tapatybę viešajame diskurse mažoji valstybė per įvairias praktikas gali legitimizuoti savo tapatybę tarptautinėje arenoje. Atsižvelgiant į tai, kad valstybė savo identitetą įtvirtina per tam tikrą simboliką, unikalius požymius, ji gali konstruoti atitinkamą naratyvą tarptautinėje erdvėje. Nacionalinių tapatybės veiksmų kontekste galima išskirti tokių mažųjų valstybių kaip Kataras, Vatikanas, Singapūras ar kitų pavyzdžius. Akademinuose darbuose sėkmės istorija, kai maža valstybė įgijo išskirtinį vaidmenį dėl pasirinktos tapatybės, neretai laikoma ir Danija. Šiaurės šalys išskiriamos kaip atskiras regionas, turintis unikalią kolektyvinę tapatybę, pasižymintis bendra istorine praeitimi ir patirtimi.⁵¹ Šiam regionui paprastai priskiriama Danija, Norvegija, Švedija, Suomija, Islandija. Anot Manto Martišiaus, specifiniai šalių bruožai: šiaurietiškas tapatumas, visuomeninė santvarka, mentalitetas ar politinė kultūra, šias valstybes išskiria visame Europos kontekste.⁵² Nors Šiaurės šalys apibūdinamos kaip turinčios savitą kolektyvinę tapatybę, žvelgiant iš tarptautinių santykių perspektyvos, kai kurie mokslininkai Daniją išskiria kaip valstybę, konstruojančią unikalias švelniosios galios praktikas.

---

⁴⁹ Campbell, 68.

⁵⁰ Miniotaitė, 83-97.

⁵¹ Mantas Martišius, „Lietuva ir Estija – skirtingi įvaizdžiai: Draši šalis ir Šiaurė su polėkiu“. *Informacijos Mokslai*, 49(49), 2009, 118-139. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367167987343/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁵² Ten pat.

Suprasdama, kad dėl dydžio ir išteklių ribotumo mažosios valstybės tarptautinėje sistemoje yra ne tokios reikšmingos kaip didžiosios, Danija savo užsienio politiką pradėjo formuoti pasitelkdama švelniosios galios įrankius. Jordanas P. Howellas ir Toddas Sundbergas tvirtina, kad Danija, siekdama politinių ir ekonominių tikslų, kaip vieną pagrindinių švelniosios galios įrankių įtvirtino unikalią mąstyseną – „hygge“.⁵³ Šiuo žodžiu vadinama viskas, kas kuria jaukumą, intymumą, dvasingumą, taip pat įvairios smulkmenos, paprasti, raminantys dalykai.⁵⁴ Pavyzdžiui, danai žodžiu „hygge“ gali apibūdinti ilgus pokalbius su artimaisiais prie židinio ar jaukią tylą, įsisupus į apklotą ir rankoje laikant arbatos puodelį. Taip pat išskiriama ir daugelis kitų svarbių elementų: namų interjeras, aplinka, apšvietimas ir kiti. Neapsieinama be mažų detalių: saldumynų – gerinančių nuotaiką, pagalvėlių ar žvakių – suteikiančių jaukumo.⁵⁵ Kaip teigia Laimės tyrimų instituto vadovas Kopenhagoje, „hygge“ įaugęs į danų sąmonę ir egzistuoja kaip jų tapatybės dalis.⁵⁶ Toks gyvenimo būdas plinta ir už Danijos ribų – pirmiausia kaimyninėse Šiaurės regiono šalyse.

Dar XX a. Šiaurės šalys pradėjo mąstyti apie švelniosios galios praktikas – įrankius, kuriais būtų galima paveikti ekonomiką ir verslą tarptautinių santykių diskurse. J. P. Howellas ir T. Sundbergas pabrėžia, kad „hygge“ kaip švelniosios galios įrankio suvokimas pirmiausia turi būti susijęs su platesne Šiaurės šalių geopolitikos strategija.⁵⁷ Šiandien Danijai svarbūs klausimai – pozicija Arktyje ir Grenlandijoje. Ne viena šalis Arkties vandenyne turi savų interesų. Siekiant sušvelninti situacija regione dar 1996-aisiais įkurta Arkties taryba, kuri turėtų skatinanti Arkties regiono bendradarbiavimą. Šiam dariniui priklauso Rusija, JAV, Kanada, Norvegija, Rusija, Suomija, Švedija, Islandija ir Danija.⁵⁸ Šiandien valstybių interesai šioje teritorijoje itin suintensyvėję.⁵⁹ Manoma, kad ten slypi milžiniški naftos bei dujų telkiniai, taip pat ir kitų iškasenų – aukso, deimantų, geležies rūdos – klodai. JAV geologiniai tyrinėjimai rodo, kad Arktyje esančių iškasenų vertė gali siekti trilijonus dolerių.⁶⁰

---

⁵³ Howell, Sundberg, 97-120..

⁵⁴ Meik Wiking, „Mažoji laimės knyga. HYGGE: gyvenimas pagal danus“, Jotema, 2017, 6.

⁵⁵ Wiking, 256-268.

⁵⁶ Wiking, 268-285.

⁵⁷ Howell, Sundberg, 97-120.

⁵⁸ Peter Sherwin, *The Trillion-Dollar Reason For An Arctic Infrastructure Standard, The Pollar Connection*, 2019. Prieiga per internetą: <<http://polarconnection.org/arctic-infrastructure-standard/>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁵⁹ *Pranešimas dėl integruotos Europos Sąjungos Arkties politikos*, Europos Parlamentas, 2017. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0032_LT.html#title2> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁶⁰ Raul Pedrozo, „Arctic Climate Change and U.S. Accession to the United Nations Convention on the Law of the Sea.“ *International Law Studies*, Vol. 89. 2013, 757-775. Prieiga per internetą: <https://www.unclosdebate.org/argument/844/us-has-significant-interests-untapped-mineral-wealth-arctic> [Žiūrėta 2020 01 12].

NATO karininkai pastebi, kad Rusijos karinė veikla Arkties vandenyne sparčiai intensyvėja, o kai kurios valstybės Rusiją kaltina dėl provokacijų.⁶¹ Rusai atidarinėja naujas bazes arba atkuria jau seniai uždarytas, tvirtina laivyną, stato povandeninius laivus. Apie suintensyvėjusią geopolitinę padėtį Žemės ledinėje šiaurėje praneša ir Danijos žvalgybos tarnybos.⁶² Vakarų dėmesys Arkties regionui itin išaugo po Krymo okupacijos 2014-aisiais. Reikėtų nepamiršti ir kitos pasaulyje pirmaujančios ekonomikos interesų – Kinijos. Ji grasina nutiesti Arkties šilko kelią ir taip įsitvirtinti šioje teritorijoje.⁶³ Pavyzdžiui, Danija, besidalijanti Arkties regioną su kitomis septyniomis šalimis, pasak J. P. Howello ir T. Sunbergo, siekdama įtvirtinti savo poziciją dėl Arkties klausimo, galėtų didinti finansavimą karinėms pajėgoms, bandyti taikyti ekonomines sankcijas kitoms suinteresuotoms valstybėms.⁶⁴ Vis dėlto šalis renkasi švelniosios galios įrankius ir taip siekia išlaikyti įtaką regione. Oficialiame Danijos užsienio reikalų ministerijos puslapyje rašoma, kad „glaudžiai bendradarbiaudami Karalystėje ir su savo tarptautiniais partneriais, sieksime bendro tikslo – sukurti taikią, klestinčią ir tvarią Arkties ateitį.“⁶⁵

Siekdama sustiprinti savo įtaką tiek politiniame, tiek ekonominiame kontekste Danija išnaudoja į jos nacionalinį identitetą įaugusią „hygge“ mąstyseną. Dar po Antrojo pasaulinio karo Danija nusprendė pasukti tvarumo ir ekologijos link, išbraukiant karinės ekspansijos sąvoką ir išteklius perkeliant ties švelniosios galios plėtra. Taip buvo skatinama „tautos verslumo energija“, ekonominis ir kultūrinis gyvybingumas, pasaulį užkrėtęs vadinamuoju laimės hormonu.⁶⁶ R. Keohane ir J. Nye, pabrėžia, kad švelniajai galiai tarptautiniuose santykiuose didelę įtaką turi „patikimumo“ faktorius.⁶⁷ Kitaip tariant, pasitikėjimas valstybe tarptautiniame diskurse leidžia įsitvirtinti bendram šalies konstruojamam naratyvui. Danai visame pasaulyje žinomi kaip viena laimingiausių tautų – tai ne kartą skelbė garsiausi pasaulio dienraščiai, tokie kaip „The New York Times“, „BBC“, „The Guardian“, „The Washington

---

⁶¹ Marc Lanteigne, „The changing shape of Arctic security“, *NATO Review*, 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.nato.int/docu/review/articles/2019/06/28/the-changing-shape-of-arctic-security/index.html>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁶² Nikolaj Skydsgaard, Jacob Gronholt-Pedersen, *China mixing military and science in Arctic push: Denmark*, Reuters, 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.reuters.com/article/us-usa-arctic/china-mixing-military-and-science-in-arctic-push-denmark-idUSKBN1Y3116>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁶³ Sherwin.

⁶⁴ Howell, Sundberg, 97-120.

⁶⁵ Ministry of Foreign Affairs of Denmark, *Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020*. Prieiga per internetą: <<https://um.dk/~media/um/english-site/documents/politics-and-diplomacy/greenland-and-the-faroe-islands/arctic%20strategy.pdf?la=en>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁶⁶ Howell, Sundberg, 97-120.

⁶⁷ Vytautas Isoda, „Minkštosios galios generavimas ir reikšmė valstybių užsienio politikoje XXI amžiuje: JAV atvejis“. *Politikos mokslų almanachas*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2010, 93-114. Prieiga per internetą: <<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6135172/datastreams/MAIN/content>> [Žiūrėta 2020 01 12].

Post“.⁶⁸ Oficialiai Danijos gyventojus laimingiausius pasaulyje paskelbę specialūs tyrimai: EBPO „Geresnio gyvenimo indeksas“, Pasaulio laimės ataskaita, Europos socialinė apklausa.⁶⁹ Danų tapatybė kaip švelniosios galios įrankis konstruoja kitų veikėjų suvokimą – jie įsivaizduojami kaip laimingi, draugiški, teisingi.⁷⁰ Tokios, jau prilipusios etiketės, konstruoja požiūrį ne tik apie danus, bet ir apie pačią valstybę. Danija tarptautinėje erdvėje projektuojama kaip patikima, tvari, skatinanti ekologišką gyvenseną. Viešojoje erdvėje konstruojamas diskursas veikia ir investicijas bei šalies ekonomiką. Pasaulyje pasitikėjimą pelnę Danijos verslai, biomedicinos įmonės, tvari energetika. J. P. Howellas ir T. Sunbergas daro išvadą, kad Danija kartu su savo verslo įmonėmis pasitelkia „hygge“ siekdama „mažųjų valstybių geopolitikos“ tikslų, – didinti politinę įtaką per ekonominius ir kultūrinius mainus, o ne teritorinę ekspansiją ar karinę galią.⁷¹ Kitaip tariant, Danija šalies tapatybę pasitelkdama kaip vieną iš švelniosios galios įrankių formuoja savo užsienio politiką.

1.4. Lietuvos tapatybiniai rėmai

Lietuvos tapatybę tyrė nemažai mokslininkų. Pasitelkdami konstruktyvizmo priegią N. Statkus ir K. Paulauskas Lietuvos tapatybę išskyrė į keturias grupes. Remdamiesi A. Wendto identiteto teorija, jie apibrėžė korporatyvinę, tipinę, vaidmens ir kolektyvinę šalies tapatybes.⁷²

1. **Korporatyvinė Lietuvos valstybės tapatybė** – kaip akcentuoja A. Wendtas, korporatyvinis identitetas turi išsiskirti iš kitų.⁷³ N. Statkus ir K. Paulauskas teigia, kad Lietuva turi bendrą korporatyvinės organizacijos suvokimą: šalyje veikia tam tikra institucinė ir teisinė tvarka, teisėtos organizuotos prievartos naudojimo monopolis, suverenitetas, visuomenė ir teritorija.⁷⁴ Taigi, Lietuva turi visus valstybei būtinus bruožus, dėl kurių jos tapatybę galima išskirti kaip korporatyvinę.
2. **Tipinė Lietuvos tapatybė** – A. Wendtas tipinį identitetą apibrėžia kaip priskyrimą tam tikram tipui ar rūšiai.⁷⁵ Lietuva pasižymi visais nedidelei demokratinei valstybei

---

⁶⁸ Judith Newman, *Hygge Is Where the Heart Is*, The New York Times, 2017. Prieiga per internetą: <<https://www.nytimes.com/2017/02/24/books/review/hygge-is-where-the-heart-is.html>> [Žiūrėta 2020 01 12].

⁶⁹ Wiking, 268-285.

⁷⁰ Howell, Sundberg, 97-120.

⁷¹ Ten pat.

⁷² Statkus, Paulauskas, 12-61.

⁷³ Dovilė Jakniūnaitė, „Alexanderio Wendt“o iššūkis tarptautinių santykių teorijai“. *Politologija*, 2005, Nr. 4 (40), 79-87. Prieiga per internetą: < <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367154902379/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2009 09 09].

⁷⁴ Ten pat, 38.

⁷⁵ Wendt, 239–249.

būdingais bruožais: maža, demokratinė, parlamentinė rinkos ekonomikos valstybė.⁷⁶ Kaip pastebi N. Statkus ir K. Paulauskas, tipinė tapatybė gali turėti įtakos vykdomai šalies užsienio politikai. Pavyzdžiui, dalyvaujant derybose tarptautinėse organizacijose. Jie akcentuoja, kad Lietuvos atveju užsienio politikos veiksmus tarptautinėje erdvėje gali varžyti mažos valstybės tapatybė.⁷⁷

3. **Lietuvos vaidmens tapatybės** – pagal A. Wendtą šalies vaidmens tapatybė konstruojama kuriant santykius su kitais, kai kiekvieno veikėjo atžvilgiu formuojama atitinkama pozicija.⁷⁸ Tad vaidmens tapatybės teorija tiesiogiai susijusi su valstybės priimamais sprendimais užsienio politikoje. N. Statkus ir K. Paulauskas daro išvadą, kad Lietuvos vaidmenims tarptautinėje politikoje įtakos turi savo rolės suvokimas, kitų tarptautinės sistemos veikėjų pozicija Lietuvos atžvilgiu ir realus šalies vaidmens atlikimas.⁷⁹
4. **Kolektyvinė Lietuvos tapatybė** – A. Wendtas pabrėžia, kad kolektyvinę tapatybę galima identifikuoti pagal kelis kriterijus: tarpusavio priklausomybę, bendrą likimą, homogeniškumą, savivaržą.⁸⁰ Anot A. Wendto, jei tarp dviejų identitetų: individualaus ir kolektyvinio nėra didesnių prieštaravimų, jie gali koegzistuoti kartu.⁸¹ N. Statkus ir K. Paulauskas akcentuoja, kad Lietuva save sieja su Vakariais – Europos Sąjunga, kuri taip pat turi savo tapatybę. Mokslininkai spėja, kad laikui bėgant tiek nacionalinė, tiek europinė tapatybė susiniveliuos, bet viena kitos nepaneigs.⁸²

Moderniosios Lietuvos nacionalinės tapatybės užuomazgos gimė dar Sovietų Sąjungos okupacijos metais, todėl tuo metu vyravusi politinė mintis turėjo įtakos Lietuvos šviesuomenei formuojant esmines šalies vertybes. Tokie terminai kaip „suverenitetas“, „teisėtumas“, „demokratinis“ padėjo pamatus vėlesniems Sąjūdžio politiniams tikslams.⁸³ Bręstant naujai valstybei kartu su politiniais procesais formavosi ir valstybės tapatybė, grindžiama pamatinėmis vertybėmis. Jos 1992-aisiais sugulė pagrindiniame šalies įstatyme – Konstitucijoje. Preambulėje akcentuojamas valstybingumo tęstinumas, pabrėžiamos ir pagrindinės tautinės vertybės: gimtoji kalba, raštas, papročiai. Konstitucijoje būtų galima

---

⁷⁶ Statkus, Paulauskas, 38-39.

⁷⁷ Ten pat.

⁷⁸ Wendt, 239–249.

⁷⁹ Statkus, Paulauskas, 38-39.

⁸⁰ Wendt, 364-389.

⁸¹ Wendt, 54.

⁸² Statkus, Paulauskas, 38-39.

⁸³ Justinas Dementavičius, „Tarp ūkininko ir piliečio: modernėjančios Lietuvos politinės minties istorija“. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2015, 273-319.

išskirti esminius istorinius elementus, kuriais remiasi Lietuvos tapatybė: tai tautiška giesmė ir ilgaamžė sostinė – Vilnius.⁸⁴

Aptardama jau įsitvirtinusių Lietuvos tapatybinius rėmus D. Jakniūnaitė išskiria šias kategorijas: „mažoji valstybė; valstybė, esanti prie Rusijos; vakarietiška valstybė, bandanti pasirinkti tarp ES (Europos) ir JAV“.⁸⁵ Tokie tapatybės elementai atskleidžia ir pagrindines Lietuvos užsienio politikos kryptis.

Lietuva įvairiose mokslinėse studijose ir tyrimuose kartu su kitomis Baltijos šalimis identifikuojama kaip tipiškas mažos šalies pavyzdys. Atliekant mažų valstybių analizę, pavyzdžiui, ES lygmenyje, Baltijos šalys pasitelkiamos kaip tarptautinės arenos veikėjos, reprezentuojančios ir geriausiai atspindinčios mažos valstybės statusą. Anot D. Jakniūnaitės, Lietuvos užsienio politikoje mažumo kriterijus paprastai formuluojamas kaip privalumas, siekiant kitiems įrodyti, kad būdama maža valstybe Lietuva gali būti ne tik matoma, bet ir girdima tarptautinėje erdvėje.⁸⁶ Galima daryti išvadą, kad visuomenė suvokia savo valstybės mažumą ir toks mąstymas įsitvirtinęs šalies tapatybėje. Susiformavusi šalies tapatybė leidžia identifikuoti, kaip per socialines, kultūrinės ir politines praktikas gali būti konstruojama šalies užsienio politika.

Tarptautinių santykių tyrėjai grėsmingo „Kito“ pozicijoje dažniausiai projektuoja didžiąją kaimynę – Rusiją. Kaip pastebi D. Jakniūnaitė, analizuoti dviejų šalių santykius nėra sudėtinga – Rusija išlieka nedraugiškiausia kaimynė, kuria pasitikėti sudėtinga.⁸⁷ Dvišaliams valstybių santykiams dar ir šiandien koją kiša Sausio 13-osios įvykiai. Rusija nepripažįsta jokios savo kaltės dėl veiksnių Vilniuje, nemato pagrindo aiškintis ar atsiprašyti, o Maskvoje yra netgi pastatytas paminklas, skirtas KGB darbuotojams pagerbti. Iš istorinės perspektyvos dviejų šalių santykius analizavusi Diana Jurgelevičiūtė, teigia, kad Lietuva savo tapatybę apibūdina pasitelkdama priešpriešą – Rusija Lietuvos užsienio politikoje visuomet yra grėsmę keliantis „Kitas“ veikėjas.⁸⁸ Tokia dichotominė sąveika apibūdinama per santykį su sovietiniu laikotarpiu. N. Statkus ir K. Paulauskas teigia, kad dvišaliai santykiai su Rusija užkoduoti pačios Lietuvos mąstyme – Rusija visuomet matoma kaip didžiausia grėsmė.⁸⁹

---

⁸⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija, Valstybės žinios, 1992, 1-5, Nr. 33-1014. Prieiga per internetą: <<http://www.partizanai.org/failai/pdf/konstitucija.pdf>> [Žiūrėta 2020 03 11].

⁸⁵ Jakniūnaitė, 7-32.

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ Ten pat.

⁸⁸ Diana Jurgelevičiūtė, „Lietuvos tarptautinis subjektiškumas: kokia mažoji valstybė?“, 49-75. Kn. Dovilė Jakniūnaitė (sud.), *Ambicingas Dešimtmetis. Lietuvos Užsienio Politika 2004 – 2014*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015. Prieiga per internetą: <<https://app.box.com/s/xj865ehtjsjdxee0mns8tu38q1ooh1j>> [Žiūrėta 2020 03 11].

⁸⁹ Statkus, Paulauskas, 12-61.

Aptarti Lietuvos tapatybės elementai indikuoja šalies užsienio politikos kryptį ieškant stipraus užnugario tarptautinėje arenoje. Kitaip tariant, struktūriniai pokyčiai, atsiradę tarptautinėje sistemoje pasibaigus Šaltajam karui, sudarė palankias sąlygas identiteto pagrindu vykstančiai pertvarkai Lietuvoje. Anot Lauryno Jonavičiaus, ši transformacija galėtų būti vertinama kaip esamos tapatybės perkėlimas į praktinę geopolitiką.⁹⁰ Lietuva savo identitetą konstravo kaip šalies, grįžtančios į Vakarų šeimą. Integracija į Vakarų struktūras, tokias kaip NATO ir ES, tapo tapatybės išraiška geopolitinėse užsienio politikos projekcijose. Anot V. Beržiūno, tokią užsienio politikos kryptį lėmė ir kaimyninės Rusijos keliama grėsmė, kuri paskatino mažą valstybę ieškoti užnugario didesnėse organizacijose ir ieškoti didelių ir galingų kaimynų.⁹¹ Taigi, sėkmingą šios tapatybės konstravimo procesą lemia bendri identiteto pokyčiai tarptautinėje sistemoje.

1.5. Lietuvos tapatybė kaip švelniosios galios įrankis

Mažųjų valstybių akademinį studijų lauką galima įvardyti kaip kompleksiską, aprėpiantį skirtingų tarptautinių santykių teorijų polemiką, teorizavimo strategijas, praktikos ir teorijos tyrimų ieškojimus. Vis dėlto tokiam, įvairius klausimus apimančiame kontekste, mažosios valstybės, tarp jų ir Lietuva, dažniausiai analizuojamos pasitelkiant „iš viršaus“ vykdomą valstybių užsienio politikos analizę. Siaurai išplėtotas akademinis tyrimų laukas suteikia daugiau įrankių, kurie gali būti reikšmingi plečiant mažųjų valstybių tyrimų erdvę.

Šiuo metu akademiniam lauke Lietuva (kaip ir anksčiau minėta) įprastai apibūdinama kaip maža valstybė prie Rusijos, kuri renkasi tarp ES / Europos ir JAV“.⁹² Tai gana tiksliai nusako Lietuvos užsienio politikos kryptis ir apibrėžia, kokios pagrindinės kryptys užkoduotos užsienio politikos sprendimų pasirinkimuose. Tačiau atliekant tyrimus itin retai užduodami klausimai, kaip šalies politika formuojama šalies viduje, kokie vertybiniai elementai ir normos gali daryti įtaką vieniems ar kitiems užsienio politikos sprendimams. Tokia analizė itin svarbi, vertinant, iš kur, kaip ir kodėl gimsta vienokie ar kitokie užsienio politikos sprendimai.

Atliekant Lietuvos užsienio politikos analizę svarbu ne tik akcentuoti šalies mažumą, integraciją į euroatlantines struktūras ar didžiausio priešo – Rusijos grėsmę, bet išplėsti tyrimą pažvelgiant „iš apačios“. Šioje vietoje reikšminga analizuoti švelniąją valstybės galią, ją

---

⁹⁰ Laurynas Jonavičius, „Geopolitical projections of new Lithuanian foreign policy“, *Lithuanian Foreign Policy Review* 17, 2006, 34. Prieiga per internetą: <<http://lfpr.lt/wp-content/uploads/2015/08/LFPR-17-Jonavicius.pdf>> [Žiūrėta 2020 03 11].

⁹¹ Beržiūnas, 129.

⁹² Jakniūnaitė, 7-32.

apibrėžiant iš kylančios šalies tapatybės. „Švelniosios galios“ sąvoka naudinga analizuojant tapatybei būdingas savybes bei simbolius. Tiesiant analitinę jungtį tarp šalies tapatybinių savybių ir užsienio politikos vektorių tyrime pasitelkiama konstruktyvizmo prieiga. Kaip teigia I. Karpavičiūtė, konstruktyvizmas į analizę įtraukia normatyvinių elementų, suteikia galimybę sujungti nacionalinį ir tarptautinį analizės lygmenis.⁹³ Svarbu pabrėžti, kad konstitutyvus tapatybės ir politikos santykis koncentruotą šalies savybių rinkinį paverčia užsienio politikos dalimi. Kitaip tariant, ši konstruktyvistinė prieiga leidžia plačiau ir giliau analizuoti užsienio politikos praktikas. Taigi, pasitelkiant konstruktyvizmo prieigą galima identifikuoti, kokias pagrindines tapatybines linijas deklaruoja politiniai lyderiai ir kaip jos išryškėja kalbant apie švelniosios galios galimybes, kylančias iš tapatybės.

---

⁹³ Karpavičiūtė, 101-103.

2. Tyrimo metodologija

Atsižvelgiant į temos specifiką magistro darbo tyrimas atliekamas remiantis kokybine turinio analize. Tai vienas pagrindinių metodų, naudojamų tekstiniams duomenims, kalboms, viešiesiems pranešimams analizuoti. Kaip ir kitų kokybinių metodų, turinio analizės rezultatai priklauso nuo tyrėjo atliktos duomenų atrankos ir interpretacijos,⁹⁴ todėl sutinkama, kad tyrimas gali būti subjektyvus. Išanalizavus aukščiausių šalies politikų kalbas ir pareiškimus, identifikuojamos užkoduotos reikšmės, pagal kurias galima apibrėžti šalies tapatybę.

Išsigryninus tyrimo strategiją, svarbu identifikuoti tiriamąjį laikotarpį, darbo objektą, duomenų šaltinius. Siekiant išsiaiškinti, koks Lietuvos vaidmuo tarptautinėje arenoje suvokiamas iš politikos formuotojų perspektyvos, analizuojamas prezidentų – Dalios Grybauskaitės ir Gitano Nausėdos – viešų pasisakymų laukas. Tai yra kalbos, interviu ir kiti pareiškimai. Pagal Lietuvos Konstituciją pagrindinė prerogatyva spręsti ir vykdyti su užsienio politika susijusias problemas atitenka prezidentui ir Vyriausybei.⁹⁵ Nustatant tyrimo laikotarpį apibrėžiamos dvi datos. Tai 2013–ieji, kai Lietuva pradėjo pirmininkauti ES Tarybai. Šis įvykis Lietuvai atvėrė platesnius kelius į tarptautinę areną, suteikė galimybę pagerinti šalies įvaizdį ES⁹⁶ ir taip leisti plačiau atsiskleisti pagrindiniams šalies tapatybiniais elementams. Siekiant apžvelgti pokyčius ir užfiksuoti deklaruojamą šalies tapatybę kaip švelniosios galios įrankį apibrėžiamas metų laikotarpis: nuo 2019–ųjų balandžio iki 2020–ųjų balandžio. Šie du laikotarpiai įtraukia tiek D. Grybauskaitės, tiek G. Nausėdos valdymo metus ir leidžia palyginti prezidentų deklaruojamų šalies tapatybinių elementų panašumus ir skirtumus.

Kaip darbo objektas apibrėžiama politinių lyderių retorika Lietuvos tapatybinių rėmų kontekste. Tyrimai, kuriuose naudojama kokybinė turinio analizė, sutelkti į kalbos, kaip komunikacijos įrankio, turinį ar kontekstinę teksto prasmę. Anot Hsiu-Fang Hsieh ir Sarah E. Shannon, įprastos turinio analizės tikslas – suteikti naujų žinių ir suprasti tiriamą reiškinį.⁹⁷

---

⁹⁴ Philippe G. Le Prestre, „Author! Author! Defining Foreign Policy Roles After the Cold War..“ Kn. Philippe G. Le Prestre (sud.), *Role Quests in the Post-Cold War Era: Foreign Policies in Transition*, McGill-Queen's University Press, Montreal and Kingston, 1997. Prieiga per internetą: <<https://books.google.lt/books?id=JEHLvAKBnDcC&printsec=frontcover&hl=lt#v=onepage&q&f=false>> [Žiūrėta 2019 04 01].

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 84 straipsnis. Prieiga per internetą: <<https://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>> [Žiūrėta 2020 02 15].

⁹⁶ Gerda Jakštaitė, „Lietuvos užsienio politika: pirmininkavimas Europos Sąjungos tarybai“. Vytauto Didžiojo universitetas, „Versus aureus“ leidykla, 2014, 12. Prieiga per internetą: <<https://vb.vdu.lt/object/elaba:8207784/8207784.pdf>> [Žiūrėta 2019 04 01].

⁹⁷ Hsiu-Fang Hsieh, Sarah E. Shannon, „Three Approaches to Qualitative Content Analysis“. *Qualitative Health Research*, Vol. 15 No. 9, 2005, 1277-1288. Prieiga per internetą: <<https://www.researchgate.net/publication/7561647>> [Žiūrėta 2020 03 11].

Šiuo atveju, išanalizuoti, kokius tapatybės elementus ir simbolius šalis pasitelkia kaip švelniosios galios įrankį. Nors darbe pripažįstamas duomenų atrankos subjektyvumas, kita vertus, stengiantis, kad būtų pasiektas kuo didesnis tikslumas ir objektyvumas, remiamasi Vilmos Žydžiūnaitės ir Stanislav Sabaliausko išskirtais keturiais kokybinės turinio analizės proceso etapais:⁹⁸

1) *Parengiamasis analizės proceso etapas;*

Svarbu atrinkti informatyvius ir tiriamuoju požiūriu tikslingus atvejus, kurie suteiktų pakankamai duomenų siekiant atskleisti savybes, kuriomis būtų galima apibrėžti šalies tapatybę. Šiuo atveju didesnis dėmesys skiriamas prezidentų retorikai, susijusiai su užsienio politikos temomis. Šiuo atveju daroma prielaida, kad būtent užsienio politikos kontekstuose geriausiai atsiskleidžia nagrinėjamos koncepcijos.

2) *Imties sudarymo proceso etapas;*

Pasirinktas imties dydis ir konkretūs vienetai priklauso nuo tyrimo tikslų. Darbe analizuojami visi su užsienio politika susiję pranešimai, kalbos ar diskusijos, pateiktos oficialiame prezidentūros internetiniame puslapyje. Iš viso analizuota 109 unikalūs šaltiniai, bet dėl ribotos darbo apimties tyrimo dalyje cituojama tik dalis medžiagos. Siekiant atlikti tikslingą analizę apibrėžiamas dviejų metų laikotarpis, siekiant susiaurinti ir susisteminti imties dydį. Svarbu atkreipti dėmesį, kad tekstiniai duomenys būtų informatyvūs, tad didžiausias dėmesys kreipiamas į informacijos tikslingumą, o ne kiekį.

3) *Duomenų rinkimo proceso etapas;*

Tekstinė informacija: prezidentų kalbos, pranešimai, diskusijos, renkami iš oficialiai pateikiamo ir viešai prieinamo diskurso. Tam pasitelkta oficialaus prezidentūros puslapio duomenų bazė. Taip pat analizuojami ir metiniai pranešimai, kuriuose nagrinėjama užsienio politikai skirta dalis. Į tyrimą įtraukti ir interviu žiniasklaidai. Svarbu paminėti, kad dėl ribotos darbo apimties, bus cituojami tik reikšmingiausi pranešimai, pagal kuriuos bus nustatomos vyraujančios tendencijos.

4) *Duomenų analizės proceso etapas;*

Darbe pasitelkta kokybinių duomenų analizė remiasi keliais informacijos apdorojimo etapais. Pagal H. Hsieh ir S. Shannon apibrėžtą modelį, duomenų analizės metodu pasirinkta diskurso analizė, kai iš atrinktų šaltinių išskiriamos specifinės žodžių kategorijos,⁹⁹ kitaip tariant – duomenys yra koduojami. Jennifer Miliken diskurso analizę apibrėžia kaip tam tikrus

---

⁹⁸ Vilma Žydžiūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, „Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai“. Vaga, 2017, 56-66.

⁹⁹ Hsieh, Shannon, 1277-1288.

socialinės tikrovės pažinimo būdus, kurių numanoma paskirtis – veiksmingai apibrėžti, aktyviai ženklinti objektus, kartu struktūruoti, norminti, disciplinuoti socialinius santykius.¹⁰⁰ Plačiaja prasme diskursas apima visas formalias ir neformalias, sakytines ir rašytines žmonių sąveikos formas, yra kalbos ir šnekos įvairių tipų, tekstų, kasdienės praktikos formų atitikmuo.

Šiame darbe duomenų analizei taikomas atviro kodavimo modelis, kai tekstas skaitomas reflektiviai, kad būtų galima nustatyti atitinkamas kategorijas.¹⁰¹ Atsižvelgiant į tai, kad kalbos konstruktai tarptautinės sistemos dalyviams suteikia tam tikras reikšmes ir konotacijas, kurios apibrėžia juos pačius, priskiria tam tikrą vaidmenį ir įgalina atitinkamai elgtis, atrenkami specifiniai epitetai, žodžių junginiai ar frazės, sąvokos. Jie leidžia išskirti Lietuvos tapatybinių rėmų reikšmes. Kaip pastebi D. Jakniūnaitė, suvokus tam tikro subjekto tapatybę, galima apibūdinti ir jo interesus, todėl daroma prielaida, kad, apibrėžus tapatybes, tam tikrų įvykių kryptis tampa „savaimė suprantama“.¹⁰² Tokiu būdu galima analizuoti Lietuvos kaip mažosios valstybės švelniąją galią, identifikuojant šalies tapatybę kaip specifinį švelniosios galios simbolį.

Atliekant duomenų analizę pirmiausia sisteminami ir grupuojami visi tiesiogiai su Lietuvos tapatybės savybėmis susiję žodžiai. Pavyzdžiui, „regiono lyderė“, „patikimas tarpininkas“, „pirmoji šalis prie Europos Sąjungos vairo“. Toliau tyrime analizuojama ir interpretuojama, kokias reikšmes ir jų grandines sudaro vartojamos lingvistinės formos. Siekiant išvengti galimo tyrimo subjektyvumo prieš atliekant tyrimą svarbu konceptualizuoti pagrindines reikšmines sąvokas.

Tarptautinių žodžių žodyne sąvoka „aktyvus“ apibūdinama kaip veiklus, veiksmingas, energingas, darantis poveikį, veikiantis kitus, sukeliantis tam tikrus reiškinius, priklausantis nuo veikėjo veiksmų, pasireiškiantis jais, vartojamas.¹⁰³ Taigi, vadovaujantis tokiu apibrėžimu šiai rolei bus priskiriami veiksmažodžiai, pavyzdžiui, „siekti“, „kovoti“, „padėti“, „įsitraukti“, „skelbti“, „dalyvauti“ ir kiti panašią konotaciją turintys žodžiai. Svarbu atkreipti dėmesį, kad tuo pat metu veiksmas gali būti ir pasyvus. Tarptautinių žodžių žodyne sąvoka „pasyvus“ apibrėžiama kaip neveiklus, abejingas aplinkai, neturintis

---

¹⁰⁰ Jennifer Milliken, „The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods.“ *European Journal of International Relations*, 5(2), 225–254, 1999. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066199005002003>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹⁰¹ Ten pat.

¹⁰² Dovilė Jakniūnaitė, Evaldas Nekrašas, „Kaip tirti tarptautinius santykius konstruktyvistškai: filosofinių prielaidų ir teorinių nuostatų analizė“, *Politologija*, 2010/3 (59) 19. Prieiga per internetą: <https://www.academia.edu/1129920/Kaip_tirti_tarptautinius_santykius_konstruktyvistikai_filosofini%C5%B3_prielaid%C5%B3_irteorini%C5%B3_nuostat%C5%B3_analiz%C4%97> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹⁰³ *Tarptautinių žodžių žodynas*. Prieiga per internetą: <<https://www.zodynas.lt/tarptautinis-zodiu-zodynas/A/aktyvus>> [Žiūrėta 2020 03 11].

savarankiškumo.¹⁰⁴ Darbe šiai rolei atpažinti bus priskiriami tokie veiksmažodžiai kaip „susitaikyti“, „laukti“, „stebėti“, „prisiderinti“, „priimti“, „adaptuotis“ ir kiti. Tapatybines savybes identifikuoti taip pat galima ir pagal veiksmažodines žodžių formas ar kitus savybes nurodančius žodžius.

Tyrime vadovaujamasi konstruktyvizmo teorijos logika, kad objektams ir praktikoms svarbu socialinės reikšmės, kurios gali kisti. Dėl šios priežasties svarbu pažymėti, kad gali būti išskiriamos ir papildomos kategorijos, atsižvelgiant į tyrimo metu identifikuotas galimas naujas valstybės atliekamas roles. Žvelgiant iš konstruktyvizmo perspektyvos, tapatybė – intersubjektyvi. Anot A. Wendto, ją galima suvokti kaip kintančią tarptautinės sistemos struktūrą,¹⁰⁵ todėl, akivaizdu, kad šalies tapatybiniai rėmai gali būti apibrėžiami kaip organiška struktūra.

---

¹⁰⁴ *Tarptautinių žodžių žodynas*. Prieiga per internetą: <<https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/P/pasyvus>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹⁰⁵ Wendt, 239–249.

3. Tyrimo rezultatai

Lietuvos tapatybei analizuoti atliekamas tyrimas, kurio rezultatai pagrįsti diskurso instrumentais identifikuotų reikšmių interpretacija. Tyrimo medžiagą pasirinkta nagrinėti per išryškėjusias Lietuvos tapatybės bruožų kategorijas. Siekiant iširti Lietuvos tapatybę kaip švelniosios galios įrankį, pagal išskirtas tapatybines reikšmes tapatybei priskiriamos aktyvios, pasyvios ar kitos išryškėjusios savybės. Svarbu pabrėžti, kad darbe siekiama ne nustatyti apimtį, bet apibrėžti tapatybines savybes ir jas įvertinti bendrame kontekste kaip švelniosios galios įrankį. Atliktas Lietuvos tapatybės diskurso tyrimas leis papildyti ir kol kas menkai nagrinētu kampu pažvelgti į Lietuvos identitetą – pristatyti Lietuvos politinių lyderių naratyvus, kuriuose išryškėja, kokius šalies tapatybinius rėmus jie mato ir identifikuoja kaip švelniosios galios įrankius formuojant užsienio politikos praktikas.

3.1. Tapatybiniai lyderės bruožai D. Grybauskaitės retorikoje

Aktyvi D. Grybauskaitės pozicija ryškėjo nuo pirmųjų prezidentavimo dienų. Aurelija Vernickaitė ir Andrius Šuminas cituoja profesorę Reginą Koženiauskiene, kuri teigia, kad tokia šalies vadovės retorika buvo akivaizdi nuo pradžių, kai ji stojo už valstybės vairo: „D. Grybauskaitė – aktyvi veikėja, nepraleidžianti progos pasisakyti; Prezidentė žadėjo: „būsiu aktyvi prezidentė“, tai tokia ji ir yra.“¹⁰⁶ Tokia pozicija atsispindi ir prezidentės retorikoje tarptautiniame diskurse. Kathryn Sikkink ir Martha Finnemore akcentuoja, kad pagrindinių vertybių formavimuisi didelę įtaką turi tam tikri situacijos vadybininkai ar lyderiai: tai gali būti tarptautinės organizacijos, atskiri individai ar šiuo atveju – šalies vadovas.¹⁰⁷

Tyrimo apibrėžti du analizuojami laikotarpiai. Pirmasis – 2013-ieji, kai Lietuva stojo už ES Tarybos vairo. Prezidentė Dalia Grybauskaitė dar metų pradžioje sakė, kad „Pirmininkavimas ES – istorinė užduotis Lietuvai, kuriai šalis ruošiasi labai atsakingai. Sieksime būti sąžiningu ir patikimu tarpininku sprendžiant visai Europai svarbius

---

¹⁰⁶ Aurelija Vernickaitė, Andrius Šuminas, „Politinės komunikacijos praktinė problematika: Prezidentės D. Grybauskaitės retorikos ypatumai“. 2020 balandžio 26 d. Prieiga per internetą: <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr9/9_informacija_3.htm> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹⁰⁷ Martha Finnemore and Kathryn Sikkink, „International Norm Dynamics and Political Change“. International Organisation, 1998, Vol. 4, Nr. 52, 893 Prieiga per internetą: <<https://www.jstor.org/stable/pdf/2601361.pdf>> [Žiūrėta 2020 03 11].

klausimus.¹⁰⁸ Prezidentė sudėliojo kertinius akcentus, kurie aiškiai referuoja į Lietuvos tapatybines reikšmes: nors Lietuva nepatyrusi ir neturi daug patirties, bus *sąžiningas* (išskirta autorės) ir *patikimas tarpininkas* sprendžiant visos Bendrijos problemas. D. Grybauskaitės retorikoje gausu ryžtą pažyminčių epitetų bei aktyvumą nurodančių veiksmažodžių. Pirmininkavimo pusmetis ES Tarybai – nemažas išbandymas Lietuvai. Kilo klausimas, ar šalis pajėgi priimti ir įvykdyti savo įsipareigojimus, vadovauti ir atstovauti ne tik savo nacionaliniams interesams, bet ir įgyvendinti visos ES lūkesčius. Prezidentė 2013–ųjų metiniame pranešime pabrėžė aktyvią šalies poziciją: spręs ne tik su Lietuva susijusias problemas, bet atstovaus ir ieškos sprendimų visoms ES narėms.¹⁰⁹

Aktyviai diegiamos normos ir vertybės ypač išryškėjo Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai kontekste. Parodyti aktyvų ir kovingą šalies vaidmenį buvo ypač svarbu dėl pasaulį sukrėtusios ekonominės krizės. Tuometė Europos situacija vertė prioritetizuoti, veikti ir, pirmiausia, ieškoti finansinių įrankių kovoti su ekonominės krizės padariniais. Daugelis ES šalių patyrė skaudžių pasekmių, o šalių ekonomiškai augo netolygiai. Taikomos ekonominės priemonės tokios kaip griežtas taupymas dar labiau padidino skurdą ir nedarbą Bendrijoje.¹¹⁰ Prezidentės retorikoje Lietuvos tapatybiniai rėmai atsiskleidžia kaip drąsios ir ryžtingos lyderės. D. Grybauskaitė Lietuvą pozicionuoja kaip sėkmės pavyzdį, kuriam pavyko susidoroti su ekonomine krize: „*kovojant* dėl šalies laisvės, tiek ir bandant *įveikti* ekonominę krizę Lietuvos stiprybė visuomet buvo *drąsūs* sprendimai, politinė valia ir šalies žmonių *vienybė*“.¹¹¹ Lietuva tapo finansinės drausmės ir ekonominės krizės įveikimo pavyzdžiu – šalis buvo 6 vietoje ES pagal skolos rodiklį: „Tik *mes patys* galime *lemti* teigiamus pokyčius, nes niekas už mus neišspręs mūsų problemų. Lietuvos pavyzdys rodo, kad *įveikiant* krizę būtina *suderinti* finansinę drausmę, ekonomikos augimo skatinimą ir struktūrines reformas.“¹¹² Tai suponuoja kovingą Lietuvos identitetą ir lyderystės Bendrijoje siekį, pabrėžiant naudą visai ES – bandant susidoroti su finansine krize ir jos padariniais.

---

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Energetinio saugumo stiprinimas – Lietuvos ir ES prioritetas.“ 2013 m. sausio 21 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/energetinio-saugumo-stiprinimas-lietuvas-ir-es-prioritetas/15146>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė skaitys ketvirtą metinį pranešimą“. 2013 m. birželio 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-skaitys-ketvirta-metini-pranesima/16374>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹¹⁰ Nancy M. Jackson, *How Long Do Downturns Last?*, 2020 m. kovo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.acorns.com/money-basics/the-economy/how-long-do-downturns-last/>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹¹¹ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Europos jaunimui – Lietuvos patirtis.“ 2013 m. gegužės 8 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/europos-jaunimui-lietuvas-patirtis/16095>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹¹² Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Lietuva supranta atsakomybę už Europos ateitį.“ 2013 m. gegužės 8 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuva-supranta-atsakomybe-uz-europos-ateiti/16097>> [Žiūrėta 2020 03 11].

Ruošiantis pirmininkavimui ES Tarybai vieni dažniausiai vartojamų veiksmazodžių prezidentės diskurse: *kovoti, spręsti, susidoroti, įveikti, sugebėti*. Aktyvaus identiteto transliavimas ir skleidimas už Lietuvos sienų gali būti matomas kaip bandymas konstruoti kitų šalių supratimą apie Lietuvą ir didinti šalies matomumą. Svarbu pabrėžti, kad valstybė ne tik pristato save, bet akcentuoja ir parodo, kaip tarptautinėje erdvėje ją turėtų vertinti kitos valstybės. Lietuvos ryžtas, sprendimų paieškos, gebėjimų akcentavimas gali būti interpretuojamas ne tik kaip tam tikrų sprendimų legitimizavimo priemonė, bet veikiau kaip bendresnio suvokimo apie valstybę formavimas tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu,. Kitaip tariant, parodyti, kad Lietuva patikima ir pajėgi vadovauti. Aktyvumo akcentavimą šalies užsienio politikos tiksluose 2004–2014–aisiais pabrėžia D. Jakniūnaitė. Anot jos, tokia strategija prisideda prie šalies matomumo didinimo.¹¹³ Analizuojant D. Grybauskaitės retoriką, galima daryti išvadą, kad prezidentės pranešimuose vartojamos lingvistinės formos referuoja į aktyvų šalies vaidmenį, švelniosios galios vystymą siekiant tarptautinėje erdvėje didinti šalies matomumą, augančią įtaką ir svarbą. 2013–ųjų metiniame pranešime prezidentė akcentavo Lietuvos sėkmę: „Pristatėme Lietuvą pasauliui ir atradome daugiau jos savyje. Sėkmė mus lydėjo ten, kur *neabejodami* ėmėmės *atsakomybės* ir *ryžtingų veiksmų*, suprasdami, kad niekas kitas, tik mes patys, galime tai padaryti.“¹¹⁴

Lietuvos tapatybinius kontūrus D. Grybauskaitė išryškino prezidentavimo kadencijos pabaigoje. Dėkodama diplomatams už bendrą dešimties metų darbą kartu prezidentė akcentavo, kad „Lietuva tapo *girdima* ir gerbiama tarptautinės bendruomenės narė, Europoje vertinama kaip energetinio savarankiškumo užsitikrinimo pavyzdys, sėkmingai ir sutelktai gebanti *įveikti* finansinius sunkumus, realiai vertinanti grėsmes ir sugebanti *pritraukti* tvirtą sąjungininkų paramą.“¹¹⁵ Prezidentės retorikoje atsispindi aktyvus šalies identiteto įtvirtinimas tarptautinėje erdvėje. Lietuvą ji pozicionuoja kaip „sėkmės pavyzdį“, sugebantį užsitarnauti savo vardą tarptautinėje bendruomenėje ir savarankiškai veikti bei bendradarbiauti. Žvelgiant iš konstruktyvizmo perspektyvos, tapatybę galima apibrėžti kaip kintantį socialinį konstrukta, kuris nuolat veikiamas aplinkos veiksnių ir socialinių aplinkybių, todėl, akivaizdu, kad šalies identitetas turi užimti vis tvirtesnes pozicijas tarptautinėje sistemoje. Šalies vadovė išskėlė naujus tikslus – didinti tarptautinį indėlį: „Lietuva turi būti *vienijanti* jėga, tvirtos daugiašalės

---

¹¹³ Ten pat.

¹¹⁴ Dalia Grybauskaitė, „Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės metinis pranešimas.“ 2013 birželio 11 d. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/prezidentes-dalios-grybauskaites-metinis-pranesimas-visas-tekstas.d?id=61599817>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Diplomatija – valstybės sėkmės pamatas.“ 2013 m. liepos 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/diplomatija-valstybes-sekmes-pamatas/32745>> [Žiūrėta 2020 03 11].

sistemos *rėmėja* ir Vakarų vertybių *skleidėja*.¹¹⁶ Imperatyvinė forma „turi būti“ suponuoja, kad šalis siekia tvirtinti ir plėsti savo pozicijas tarptautinėje erdvėje. Taigi, galima daryti prielaidą, kad tokia prezidentės retorika padeda formuoti augančios ir aktyvios šalies įvaizdį kitų šalių kontekste.

3.2. Tapatybiniai tęstinumo bruožai G. Nausėdos retorikoje

Valstybės vairą G. Nausėda iš D. Grybauskaitės perėmė 2019–ųjų liepos 11 d. Pagrindines užsienio politikos kryptis perėmęs šalies vadovas akcentavo bendradarbiavimą su sąjungininkais, dalyvavimą tarptautinėse organizacijose ir aktyvų įsitraukimą į jų veiklą. Prezidento inauguracinėje kalboje Seime pabrėžiamas pagrindinių vertybių tęstinumas: *plėtoti, vystyti, siekti, stiprinti*. Veiksmazodžiai, rodantys veiksmą, apeliuoja į aktyvias Lietuvos identiteto savybes. Nors G. Nausėda dar neturėjo daug galimybių pasireikšti tarptautinėje arenoje, galima išskirti kelis esminius prezidento pasisakymus: kalbos Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje, JT Klimato kaitos viršūnių susitikime, Davoso Pasaulio ekonomikos forume, susitikimai Briuselyje su Europos Parlamento, Europos Komisijos, Europos Vadovų Tarybos, NATO atstovais.

Atliktoje G. Nausėdos diskurso analizėje galima išskirti ryškų polinkį sukurti pasaulyje populiarėjančios žaliosios energetikos link. Dalyvaudamas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 74-ojoje sesijos atidaryme prezidentas pristatė globalią Lietuvos iniciatyvą „Perėjimas prie tvaraus šildymo“. Pagrindinis jos tikslas pagal pasirinktas priemones judėti žaliosios energetikos link. Deklaruojama, kad iki 2030 m. su klimatui neutralia politika susijusios Lietuvos viešojo ir privataus sektorių išlaidos turėtų siekti 14 mlrd. eurų, o iki 2050 m. – apie 41 mlrd. eurų.: „Mes *plėtojame* konkrečias priemones, skirtas *paskatinti* energijos vartotojus tapti gaminančiais vartotojais – tokiais vartotojais, kurie *aktyviai ir tvariai dalyvauja* elektros energijos gamyboje.“¹¹⁷ Davoso Pasaulio ekonomikos forume G. Nausėda sveikinimo kalboje akcentavo tvarios energetikos plėtrą. Imperatyvinė forma „*turime didinti*“ nukreipia ne tik į aktyvius Lietuvos siekius vykdyti klimatui neutralią politiką, bet ir visos ES tikslus: „*Investuodami* į švaresnę ir sveikesnę aplinką, inovatyvius sprendimus, kartu *turime didinti*

---

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Diplomatija – valstybės sėkmės pamatas.“ 2013 m. liepos 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/diplomatija-valstybes-sekmes-pamatas/32745>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidento kalba JT Klimato kaitos viršūnių susitikime“. 2019 m. lapkričio 29 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidento-kalba-jt-klimato-kaitos-virsuniu-susitikime/33122>> [Žiūrėta 2020 03 11].

Lietuvos ir visos Europos Sąjungos konkurencingumą.“¹¹⁸ Pirmą kartą forumo ataskaitoje pažymėtos penkios svarbiausios grėsmės pasaulio politikai ir verslui buvo susijusios su klimato kaita.

G. Nausėdos retorikoje galime pastebėti naują poslinkį šalies tapatybės kūrimo procese. Konstruktivistai pažymi, kad valstybės tapatybiniai rėmai kinta priklausomai nuo socialinių struktūrų ir tarptautinės sistemos pokyčių. Šiuo atveju keičiantis ES prioritetams Lietuva solidarizuojasi su Bendrijos vertybėmis – taip pat keičia savo tapatybinius rėmus. Nors prezidentas šalį pozicionuoja kaip „žaliosios energetikos lyderę“, rodančią iniciatyvumą ir pavyzdį kitoms ES šalims, jo retorikoje galima identifikuoti naujų tapatybinių bruožų, siekiant perimti ir plėtoti ES žaliosios energetikos naratyvą: „Lietuva *solidarizavosi* su pasaulio valstybėmis, teikiančiomis išskirtinį dėmesį aplinkos apsaugos ir klimato kaitos klausimams, akcentavo tvarių gamtos procesų išsaugojimo svarbą, dalijosi patirtimi, kaip efektyviai spręsti klimato kaitos klausimus ir sėkmingai vykdyti klimato neutralumo *įsipareigojimus* Europos Sąjungai“.¹¹⁹ Kovą su klimato kaita EK pirmininke tapusi U. von der Leyen priskyrė prie vieno svarbiausių uždavinių. Didėjant išmetamo anglies dioksido į aplinką kiekiui, planetoje siaučiant stichinėms kataklizmams, kylant bendram jūrų lygiui, EK pristatė Europos Žaliojo kurso projektą. Pagrindinė plano idėja – iki 2050-ųjų Europą paversti klimatui neutraliu žemynu. Tiesa, kai kurios valstybės neišreiškia didelio aktyvumo siekiant prisidėti prie šios iniciatyvos. JAV prezidentas Donaldas Trumpas skeptiškai vertina priemonės, kovojant su klimato kaita. Klimato kaitą neigia ne tik Jungtinės Valstijos. Nemažai šalių – nuo Lenkijos iki Brazilijos – nenori pereiti prie klimatui neutralios ekonomikos modelio. Valstybės, kurių ekonomika priklauso nuo iškastinio kuro, teigia, kad kova su klimato kaita joms yra per brangi.¹²⁰ Tuo metu G. Nausėda solidarizuojasi su ES deklaruojama vieša pozicija ir akcentuoja Lietuvos siekį tęsti ES naratyvą – pereiti prie klimatui neutralios politikos iki 2050 m. Siekiant įgyvendinti tokius tikslus G. Nausėda kartu su Latvija ir Estija kreipėsi į ES institucijas ir valstybes dėl finansinės perspektyvos, kad šalims narėms būtų užtikrintas daugiametis

---

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Lietuva, Latvija ir Estija pasisako už atsakingą perėjimą prie žaliosios ekonomikos“. 2019 m. lapkričio 29 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuva-latvija-ir-estija-pasisako-uz-atsakinga-perejima-prie-zaliosios-ekonomikos/33506>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „JT Klimato kaitos viršūnių susitikime Prezidentas pristatė naują globalią Lietuvos iniciatyvą“. 2019 m. rugsėjo 24 d. Prieiga per internetą: <https://www.lrp.lt/lt/jt-klimato-kaitos-virsuniu-susitikime-prezidentas-pristate-nauja-globalia-lietuvas-iniciatyva/33124> > [Žiūrėta 2020 05 20].

¹²⁰ ELTA, „Ursula von der Leyen pristatė Europos Sąjungos „žaliojo kurso“ planą“, *Lrt.lt*, 2019 m. gruodžio 11 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1124476/ursula-von-der-leyen-pristate-europos-sajungos-zaliojo-kurso-plana>> [Žiūrėta 2020 05 20].

Bendrijos biudžetas įgyvendinti Žaliojo susitarimo tikslus: „Tikiu, kad mūsų pagrindinis tikslas Europoje yra modernios, gamtai draugiškos, klimatui neutralios, integruotos ir skaitmenizuotos rinkos *plėtra*.“¹²¹ Kaip pastebi G. Miniotaitė, išitraukimas į ES integracijos procesą gali prisidėti prie Lietuvos politinio identiteto kaitos.¹²² Lietuva dar 2018–aisiais patvirtinta nauja Nacionaline energetinės nepriklausomybės strategija, kurioje kaip vienas iš tikslų išskirta subalansuota ir tvari atsinaujinančių energijos išteklių plėtra. G. Nausėda pabrėžia, kad Lietuvos vaidmenį plėtojant žaliosios energetikos naratyvą pripažįsta ir ES. Virginijaus Sinkevičiui pasiūlytas eurokomisaro, atsakingo už aplinkosaugą ir vandenynus, portfelis yra puikus tokių Lietuvos pastangų aplinkosaugos srityje įvertinimas.¹²³

Iš atliktos G. Nausėdos diskurso analizės ryškėja, kad prezidentas kaip tapatybinį šalies bruožą išskiria *vertybių perėmėjos vaidmenį*, priešingai nei jo pirmtakė D. Grybauskaitė, kuri savo kadencijos metu akcentavo Lietuvos *lyderės* tapatybinį naratyvą. Apibendrinant galima teigti, kad prezidento retorikos analizė leidžia išskirti aktyvios šalies tapatybės kūrimo procesą, kurį pasitelkiant kaip švelniosios galios įrankį Lietuva pozicionuojama kaip žaliosios energetikos naratyvo perėmėja ir vystytoja.

3.3. Tapatybiniai mažumo bruožai D. Grybauskaitės retorikoje

Per pastaruosius dešimt metų Lietuvos identiteto apibrėžtys pastebimai keitėsi. Mažumo saviidentifikacija pradėta traktuoti iš kitos perspektyvos – pabrėžiant teigiamą šalies mažumo aspektą. Toks tapatybės bruožas gali būti išnaudotas kaip paranki savybė, suteikianti galimybę valstybei veikti kaip tarpininkei ar moderatorei.¹²⁴ Prisijungdamos prie tarptautinių organizacijų šalys gali padidinti savo sugebėjimą plėsti įtaką dalyvaujant sprendimų priėmimo, tarpininkaujant, sprendžiant didžiųjų galių nesutarimus. Kitaip tariant, mažosios valstybės savo tapatybinį mažumą gali išnaudoti kaip aktyvią šalies tapatybės savybę, pasitelkiant ją švelniosios galios plėtrai – siekiant tikslų užsienio politikoje.

---

¹²¹ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas: Lietuva turi ambiciją tapti žaliosios ekonomikos ir skaitmenizacijos lydere.“ 2020 m. sausio 21 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-lietuva-turi-ambicija-tapti-zaliosios-ekonomikos-ir-skaitmenizacijos-lydere/33675/?>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹²² Miniotaitė, 97.

¹²³ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas palankiai vertina V. Sinkevičiui siūlomo portfelio reikšmę.“ 2019 m. rugsėjo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-palankiai-vertina-v.-sinkeviciui-siulomo-portfelio-reiksme/33066>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹²⁴ Jeremy W. Lamoreaux, David J. Galbreath, „The Baltic States As ‘Small States’: Negotiating The ‘East’ By Engaging The ‘West’“, *Journal of Baltic Studies*, 39:1, 2008, 11. Prieiga per internetą: <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01629770801908697?needAccess=true>> [Žiūrėta 2020 05 20].

Lietuvos tapatybinius rėmus atskleidžiantis mažumo naratyvas pabrėžia šalies išskirtinumą. Kaip teigia A. Chongas, mažosios valstybės savo fizinį dydį siekia sieti su unikaliais, tik joms būdingomis užsienio politikoje išryškėjančiomis identiteto savybėmis.¹²⁵ Subjektyvus mažumas vis rečiau apibrėžiamas kaip įtakos trūkumas, daugiau referuojant į šalies gebėjimų vystymą. Pirmiausia, šis suvokimas aiškinamas poreikiu išlaikyti Lietuvos tautinį identitetą demografinės krizės akivaizdoje. Antra, tapatumas kuriamas remiantis suvereniteto ir išlikimo jausmu.¹²⁶

Mažai valstybei kaip Lietuva reikalinga aktyvi šalies tapatybės diskurso plėtotė. D. Grybauskaitė savo retorikoje kompiliuoja keletą skirtingų veiksnių: tuo pat metu derina faktinį fizinį ir siekiamą šalies dydį – užbrėžtais aukštais siekiais bandoma paneigti viešai suformuotą nuomonę, kad mažumas reiškia silpnybę. Dėl šios priežasties šalis esą negali įveikti didelio „Kito“. Šiuo atveju „Kitu“ galima vadinti nebūtinai grėsmingą kaimynę Rytuose, bet ir reiškinių ar susiklosčiusią padėtį, kad ir ekonominę krizę ar pirmininkavimą ES Tarybai: „Turime *nedidelius* pajėgumus, tačiau siekiame būti sąžiningu tarpininku ir garbingai pateisinti ES valstybių pasitikėjimą.“¹²⁷ Lietuva, būdama „sėkmės pavyzdžiu“, apeliuoja į kitų šalių pasitikėjimą ir kuria kaip sąžiningos, patikimos ir garbingos šalies įvaizdį tarptautinėje erdvėje. Lietuvos atveju mažumas konstruojamas kaip kasdienė egzistencinė šalies būseną, suteikianti papildomo pasitikėjimo tarptautinei bendruomenei: „Užtikrinę kokybišką pirmininkavimą *sustiprinsime* savo šalies *autoritetą* ir pateisinsime tarptautinės bendruomenės *pasitikėjimą* Lietuvai.“¹²⁸

Plėtodama šalies tapatybės diskursą D. Grybauskaitė bando ne tik paneigti vyraujančią mitą, kad maža valstybė – silpna valstybė, bet supriešina ir kitas savybes. Prezidentė kuria naratyvą, vieną prieš kitą pastatydama įsipareigojimų vykdymą ir šalies amžių, kuris, atrodo, turėtų paneigti atsakingumo bruožą: „Esame jauna, bet atsakinga šalis.“¹²⁹ Siekiant sustiprinti šalies politinį dydį oficialioje Prezidentūros retorikoje akcentuojama, kad JAV ir Lietuva yra „*sąjungininkės*“, „*partnerės*“. Tokiu būdu siekiama parodyti, kad Lietuvą sieja panašūs

---

¹²⁵ Chong.

¹²⁶ Jeremy W. Lamoreaux, „Acting small in a large state’s world: Russia and the Baltic states“, *European Security*, 2013, 565-582. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1080/09662839.2014.948862>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹²⁷ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Sniego susitikimo“ pradžia – Prezidentūroje.“ 2013 m. sausio 21 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/sniego-susitikimo-pradzia-prezidenturoje/15087>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹²⁸ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Pirmininkavimas ES – visų politinių jėgų ir institucijų atsakomybė.“ 2013 m. sausio 18 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/pirmininkavimas-es-visu-politiniu-jegu-ir-instituciju-atsakomybe/15134>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹²⁹ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Europos jaunimui – Lietuvos patirtis.“ 2013 m. gegužės 8 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/europos-jaunimui-lietuvos-patirtis/16095>> [Žiūrėta 2020 03 11].

interesai kaip ir vienos galingiausių pirmaujančių pasaulio ekonomikų – JAV. Tuo pat metu akcentuojamos ne tik šalies užsienio politikos praktikos, bet ir vietinių lietuvių sėkmė mokslo, sporto, verslo ar kitoje srityje. Tautiečių pergalės tarptautinėje erdvėje pateikiamos kaip įrodymas, kad objektyvus ir subjektyvus mažumas nesutampa.

Toks diskurso formavimas randa vietą ir akademiniam lauke. Ole Wivelis formuluoja išmaniosios valstybės strategiją, pagal kurią nedidelis valstybės dydis ar jaunas amžius galėtų būti traktuojami ne kaip trūkumas, o privalumas – įgalinantis daugiau laisvės veikti. Išmaniosios valstybės strategijas jis skirsto į tris formas: lobistės, antreprenerės ir mediatorės.¹³⁰ Lietuva atlieka suinteresuotos mediatorės vaidmenį, padėdama tarpininkauti, sręsti problemas, rasti bendrų ir veiksmingų sprendimų: „Pirmininkaudama ES Tarybai Lietuva *tarpininkaus* derinant visai Europai svarbius klausimus.“¹³¹ Dar metų pradžioje D. Grybauskaitė akcentavo tris pagrindines gaires ir užtikrino, kad šalis jomis vadovausis pirmininkaudama ES Tarybai. Tai finansinė drausmė, ekonominis augimas ir Bendrijos atvirumas (susiję tiek su sienų apsauga ir kontrole bei Rytų partneryste ir Baltijos jūros regiono strategijomis).¹³² Išskirtomis trimis pagrindinėmis kryptimis siekta užtikrinti, kad Lietuva yra pasirengusi susidoroti su laukiančiais iššūkiais. Nepaisant to, šaliai reikėjo susitarti ir dėl naujos finansinės perspektyvos – 2014–2020 m. ES biudžeto. Prezidentės naratyvas grindžiamas prielaida, kad mažos valstybės, veikiančios tarptautinėse organizacijose, gali būti galingos ir stiprios. Dalyvaudama tarptautinių organizacijų veikloje Lietuva gali įprasminti savo siekius ir įtvirtinti pamatinius valstybės tapatybės bruožus. Kitaip tariant, Lietuva save apibrėžia kaip „*mažą, bet didelę*“ valstybę.

Lietuvos kaip mažosios valstybės švelnioji galia taip pat susijusi su Rytų Europos šalių – ypač Ukrainos – palaikymu ir pagalba. J. Lingevičiaus pastebi, kad tapatybinį mažumo bruožą galima išnaudoti per taikos, stabilumo, bendradarbiavimo kūrėjos ir palaikytojos reprezentacijas.¹³³ Kitaip tariant, pasitelkiant specifinę mažumo identiteto reikšmę plėsti šalies švelniąją galią suteikiant pagalbą kitoms valstybėms. Kitaip tariant, Lietuvos užsienio politika buvo grindžiama ne dangstymosi už stipresniųjų strategija, o faktiškai didesnės atsakomybės už regioninį ir nacionalinį saugumą prisiėmimu.

---

¹³⁰ Thorhallsson, Wivel, 651-668.

¹³¹ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė susitiko su ES šalių ambasadoriais.“ 2013 m. liepos 18 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-susitiko-su-es-saliu-ambasadoriais/16719>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹³² Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Lietuvos ir ES vadovai aptars Lietuvos pasirengimą pirmininkauti“, 2013 m. vasario 25 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-ir-es-vadovai-aptars-lietuvos-pasirengima-pirmininkauti/15534>> [Žiūrėta 2020 05 20].

¹³³ Lingevičius, 40.

Žvelgiant iš konstruktyvizmo teorijos prieigų, valstybė traktuojama kaip galinti veikti išnaudodama subjektyvius veiksmus tapatybei konstruoti – šiuo atveju mažumo naratyvą. Jis pasitelkiamas kaip išskirtinis tapatybinis bruožas siekiant plėsti švelniosios galios įrankius – didinti įtaką ir matomumą tarptautinėje arenoje. Svarbu pabrėžti, kad šalies girdimumas ir matomumas veiksmingi tik tuomet, kai ir kiti tarptautinės sistemos dalyviai priima tokiomis veikimo praktikomis save pozicionuojančią šalį. Šiuo atveju mažumą kaip aktyvią tapatybinę savybę D. Grybauskaitės retorikoje patvirtina tarptautinis Lietuvos įvertinimas. 2013–aisiais Vokietijos federalinis prezidentas Joachimas Gauckas pabrėžė Baltijos šalių reikšmę: „Kokios itin *svarbios* dabartinei ir būsimai Europai yra geografiškai *nedidelės* valstybės, tokios kaip Baltijos šalys.“¹³⁴ Praėjus šešeriems metams po pirmininkavimo ES Tarybai pirmininkaujančios Rumunijos ambasadorius akcentavo, kad „Lietuva pasižymėjo ne tik ekonominiu augimu, įsitvirtino kaip lazerių ir „FinTech“ šalis, bet ir *užsitarnavo tarptautinę pagarbą* pirmininkaudama ES Tarybai.“¹³⁵ Taigi, Lietuva vertinama kaip svarbi ir atsakomybę prisiimanti Bendrijos dalis, užsitarnavusi ES pasitikėjimą.

3.4. Tapatybiniai mažumo bruožai G. Nausėdos retorikoje

G. Nausėda Lietuvos kaip mažos šalies diskursą pasitelkia plėtodamas istorinį šalies naratyvą, akcentuodamas praeitį ir šalies pokyčius: „buvome maža šalis“ (su aliuzija į pasikeitusią dabartinę šalies būklę). Svarbu nepamiršti, kad G. Nausėdos retorikoje vis dar sunku vesti aiškius vidaus ir užsienio politikos vektorius. Tai pirmieji prezidentavimo metai, kada politinės linijos ir užsienio politikos diskursas tik pradeda ryškėti. „Bukarešto devynetuko“ užsienio reikalų ministrų susitikime G. Nausėda pabrėžia Lietuvos mažumą: „Tapome pavyzdžiu, ką gali pasiekti *maža*, bet išdidi tauta. Tauta, pasiryžusi būti laisva ir norinti susigrąžinti laisvę iš tų, kurie brutaliai ją iš mūsų atėmė.“¹³⁶ Vis dėlto užuominos į istorinę šalies atmintį suponuoja pasyvų tapatybes vaidmenį.

---

¹³⁴ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Vokietijos Federalinio Prezidento Joachim Gaucko tostas iškilmingos vakarienės, rengiamos Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės 2013 m. liepos 11. d., ketvirtadienį, proga“. 2013 m. liepos 11 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/vokietijos-federalinio-prezidento-joachimo-gaucko-tostas-iskilmingos-vakarienes-rengiamos-lietuvos-respublikos-prezidentės-dalios-grybauskaitės-2013-m.-liepos-11.-d.-ketvirtadieni-proga/16649>> [Žiūrėta 2020 05 20].

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė susitiko su ES šalių ambasadoriais.“ 2019 m. birželio 26 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-susitiko-su-es-saliu-ambasadoriais/32684>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹³⁶ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Šalies vadovas susitiko su JAV Prezidentu Donaldu Trumpu“. 2019 m. gruodžio 4 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/ziniasklaidos-centras/naujienos/salies-vadovas-susitiko-su-jav-prezidentu-donaldu-trumpu/33537>> [Žiūrėta 2020 03 11].

Analizuojant G. Nausėdos užsienio politikos diskursą galima daryti prielaidą, kad jam Lietuvos buvimas maža valstybe – tik fizinio dydžio faktas, tarsi norimas realus politinis dydis jau būtų pasiektas ir peržengtas. Tai galima identifikuoti iš tam tikrų politinių dydžių atspindinčių veiksnių. NATO viršūnių sesijoje, skirtoje 70-osiomis Aljanso įsteigimo metinėms paminėti, D. Trumpas aštuonias sąjungininkes, tarp jų ir Lietuvą, kurios vykdo įsipareigojimus, pavaišino pietumis. G. Nausėda po oficialių pietų pabrėžė: „Esame tikri, kad tik tos šalys, kurios atsakingai žiūri į savo pačių saugumą ir deda visas pastangas apsiginti nuo išorės priešų, gali tikėtis deramos paramos ir iš sąjungininkų.“¹³⁷ G. Nausėda akcentuoja bendradarbiavimą ir sąjungininkų vaidmenį, neišskirdamas mažumo kategorijos. Galima daryti prielaidą, kad prezidento retorika įkūnija bandymą parodyti ir pristatyti, kad Lietuvos politinis dydis pakitęs – šalis gali būti reikšminga ir svarbi dvišalių ar aljanso santykių kontekste. Pabrėžiama, kad Lietuva priklauso elitiniam NATO aštuntukui, kuris savo šalies gynybai skiria 2 proc. BVP, todėl tarptautinėje bendruomenėje neturėtų būti pozicionuojama kaip maža šalis. Kaip pastebi D. Jakniūnaitė, ilgą laiką Lietuvos identiteto apibrėžtys buvo pateikiamos kaip mažos, turinčios pavojingų kaimynių Europos valstybės, bet kartu ir stiprios, siekiančios iš didžiųjų partnerių užsitikrinti saugumo garantijas.¹³⁸ Galima daryti prielaidą, kad bėgant laikui šios tapatybinės savybės gali kisti. Kaip teigia Jelena Subotic, valstybėms kuriant santykį su kitais, dalyvaujant pasaulio įvykiuose ir patirtyse, jų istorijos keičiasi, įtraukiant naujų elementų.¹³⁹ Nors, žinoma, reikia prisiminti, kad prezidentas dar nėra gavęs pakankamai progų pasisakyti tarptautinėje erdvėje, todėl daryti išvadą, kad šalies mažumo identifikavimas išnyks iš Lietuvos naratyvo – anksti.

Nors tapatybiniai mažumo bruožai G. Nausėdos retorikoje nėra ryškūs, galima pastebėti, kad laikomasi tęstinumo užsienio politikos klausimais – toliau vystoma D. Grybauskaitės užsienio politikos linija. Lietuvos kaip mažosios valstybės švelnioji galia susijusi su tarpininko vaidmeniu, dalyvavimu tarptautinėse organizacijose, ką toliau plėtoja ir G. Nausėda: „Lietuva toliau **aktyviai dalyvaus** Jungtinių Tautų taikos palaikymo operacijose ir prisidės prie karinių mokymų bei humanitarinių veiksmų Malyje, Centrinėje Afrikos Respublikoje ir Somalyje. Mes aktyviai remiame visas pastangas sustiprinti Jungtinių Tautų taikdarių pajėgas, įskaitant Taikos palaikymo veiksmų iniciatyvą bei Generalinio Sekretoriaus

---

¹³⁷ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Šalies vadovas susitiko su JAV Prezidentu Donaldu Trumpu.“ 2019 m. gruodžio 4 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/salies-vadovas-susitiko-su-jav-prezidentu-donaldu-trumpu/33537>> [Žiūrėta 2020 03 11].

¹³⁸ Jakniūnaitė, 25.

¹³⁹ Jelena Subotic, „Ontological Security, and Foreign Policy Change“. *Foreign Policy Analysis*, Volume 12, Issue 4, 2016, 610–627. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1111/fpa.12089>> [Žiūrėta 2020 03 11].

iniciatyvą kovai su seksualiniu išnaudojimu kariniuose konfliktuose.¹⁴⁰ Tokiu būdu formuojamas aktyvus šalies naratyvas, pabrėžiant, kad būdama maža ir įsitraukusi į tarptautines organizacijas, Lietuva gali atlikti tarpininkės ir taikos kūrėjos vaidmenį. Tokiu būdu prisidėti sprendžiant tarptautinius konfliktus. Krašto apsaugos ministerija tarp Lietuvos prioritetų išskiria dalyvavimą NATO, NATO sąjungininkų koalicijų ir ES vadovaujamos tarptautinėse operacijose. Taip pat nurodoma, kad bus išlaikomas Lietuvos indėlis Jungtinių Tautų vadovaujamoje operacijoje Malyje ir karinėje mokymo operacijoje Ukrainoje.¹⁴¹ Planuojama, kad 2020–2021 m. į 11 tarptautinių operacijų ir misijų Lietuva išsiųs apie 160 karių.¹⁴² Galima matyti, kad tokiu būdu siekiama plėsti švelniąją galią kaip įrankį pasitelkiant tapatybinį šalies mažumą. Taigi, dalyvavimas tarptautinėse organizacijose deklaruojamas kaip aktyvus tapatybės bruožas.

Galima apibendrinti, kad G. Nausėda akcentuodamas pagrindinius šalies užsienio politikos prioritetus neišryškina mažumo kaip vienos iš Lietuvos tapatybinio identiteto reikšmių. Vis dėlto išlieka aktyvus Lietuvos kaip tarpininkės vaidmuo tęsiant veiklą tarptautinėse organizacijose. Tokiu būdu šalies tapatybė apibrėžiama kaip aktyvi, suteikianti galimybę plėtoti švelniosios galios įrankius. Taigi, Lietuvos tapatybinis pasakojimas keičiantis politiniams lyderiams gali kisti, bet esminės tapatybinės reprezentacijos išlieka.

3.4. Europinės tapatybės bruožai D. Grybauskaitės retorikoje

Pasibaigus Šaltajam karui, siekis priklausyti ES buvo viena pagrindinių temų Lietuvos politiniame diskurse.¹⁴³ Anot D. Jurgelevičiūtės, kai Lietuva tapo Bendrijos ir NATO narėmis, šalies vaidmuo pasikeitė, europines vertybes stengiantis perduoti Rytų kaimynams.¹⁴⁴ Siekdama vakarietiškas normas įtvirtinti šalies viduje bei stiprinti euroatlantinę integraciją, D. Grybauskaitė nuo pirmosios kadencijos pradžios vystė vakarietišką šalies tapatybinę liniją.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje“. 2019 m. rugsėjo 26 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-jungtiniu-tautu-generalineje-asamblejoje/33148>> [Žiūrėta 2020 05 20].

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, „Lietuvos kariai vyks į 11 tarptautinių operacijų“. 2019 m. gruodžio 19 d. Prieiga per internetą: <http://kam.lt/lt/naujienos_874/aktualijos_875/lietuvos_kariai_vyks_i_11_tarptautiniu_operaciju.html?pbck=10> [Žiūrėta 2020 05 20].

¹⁴² Ten pat.

¹⁴³ Indrė Pavlovaitė, Being European by Joining Europe: Accession and identity politics in Lithuania, Cambridge Review of International Affairs, 16:2, 2003, 239-255. Prieiga per internetą: <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/095575703202048?needAccess=true>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁴⁴ Jurgelevičiūtė, 62.

¹⁴⁵ Tomas Janeliūnas, „D. Grybauskaitės doktrina: Lietuvos užsienio politikos kaita 2009 - 2019 m.“, 2019, 284.

Galima daryti prielaidą, kad apibrėžtame tyrimo laikotarpyje, kai analizuojami 2013-ųjų pranešimai, D. Grybauskaitės proeuropietišką laikyseną dar labiau sustiprino tarptautinis šalies statusas – Lietuva pirmininkavo ES Tarybai. Aktyviai plėtodama europinės tapatybės savybes, prezidentė siekė paraginti kitas Rytų Europos šalis įsilieti į Bendriją. Lietuva – sėkmingai integravusiosios šalies į ES pavyzdys, galintis ištiesti pagalbos ranką kitoms valstybėms, susiduriančioms su panašiomis problemomis ir iššūkiais. Vilniaus viršūnių susitikime D. Grybauskaitė su Rytų Partnerystės šalimis dalijosi Lietuvos patirtimi įstojus į ES: „Europinės transformacijos kelias yra sudėtingas, tačiau tai *kelias į sėkmę*, kuris *užtikrins* demokratinę valstybių raidą, geresnį ir saugesnį gyvenimą žmonėms.“¹⁴⁶ Taigi, akcentuojant Lietuvos tapatybėje išryškėjusias europines savybes ir pozicionuojant Lietuvą kaip sėkmės pavyzdį, siekiama daryti įtaką ir patraukti kitas šalis rinktis europinį kelią. Aktyviai vystomos tapatybinės Lietuvos savybės Rytų partnerystės politikoje gali prisidėti didinant šalies matomumą ES kontekste.

D. Grybauskaitės retorikoje plėtojama ir ateities perspektyva, pabrėžiant aktyvų šalies tapatybės vaidmenį: *užtikrinti, ieškoti, įveikti, atremti*. Prezidentė akcentuoja galimybę tapatybėje įsitvirtinusias reikšmes pasitelkti ir ateityje, statant bendrą ir vieningą ES: „Visi kartu *kurdami* stiprią *Europos šeimą*, trokštame, kad ji būtų darni ir kūrybinga. Kad skirtingi balsai neužgožtų, o palaikytų, padrąsintų vienas kitą.“¹⁴⁷ Tokiu būdu pabrėžiama, kad šalių kultūros, istorijos bei sukaupta patirtis gali sustiprinti Bendriją.

Siekiant plėtoti iš tapatybės elementų kylančią švelniąją galią neužtenka vien valstybės pastangų didinti šalies matomumą ir autoritetą. Reikia, kad kitos tarptautinės sistemos dalyvės ją pripažintų. 2013–aisiais prezidentei už europinių vertybių sklaidą, šalies indėlį kuriant vieningą ES įteiktas „Politikos Oskaru“ vadinamas Karolio Didžiojo apdovanojimas. Tai tarptautinis pripažinimas ir įvertinimas, patvirtinantis, kad Lietuvos matomumas ir autoritetas pasaulyje didėja. Kadencijos pabaigoje prezidentė nenukrypo nuo savo deklaruojamos vertybinės linijos, o dar labiau ją pagilino: „<...> prieš 15 metų mes sugebėjome *grįžti* į *Europos šeimą* ir tapti *matomi, girdimi* bei *pripažinti*.“¹⁴⁸ Taigi, galima teigti, kad D. Grybauskaitė europinės tapatybės bruožus pasitelkia kaip švelniosios galios įrankį formuojant

---

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Visos politinės jėgos atsakingos už savo šalių ateitį“. 2013 m. lapkričio 29 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/visos-politines-jegos-atsakingos-uz-savo-saliu-ateiti/18163>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Pirmininkavimas – galimybė pristatyti lietuviškos kultūros perlus“. 2013 m. rugsėjo 12 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/pirmininkavimas-galimybepristatyti-lietuviskos-kulturos-perlus/17302>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Lietuvos balsas – girdimas visoje Europoje“. 2019 m. gegužės 1 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lietuvos-balsas-girdimas-visoje-europoje/32325>> [Žiūrėta 2020 05 13].

šalies užsienio politiką – didinti matomumą ir įtaką, skatinti Rytų Europos valstybes integruotis į Vakarų ir taip silpninti Rusijos įtaką.

3.4. Tapatybiniai istorinės atminties bruožai G. Nausėdos retorikoje

2019-ųjų vasarą prie valstybės vairo stojus G. Nausėdai, istorinei tautos atminčiai skiriama gerokai daugiau dėmesio nei prezidento pirmtakės vadovavimo dešimtmečiu. Inauguracijos dieną G. Nausėda pradėjo simboliškai: nulenkdamas galvą J. Basanavičiaus paminklui. Tokiu būdu prezidentas išreiškė pagarbą istorinei atminčiai ir tautos patriarchams: „Šis žmogus (J. Basanavičius) man simbolizuoja, kiek galima padaryti Lietuvos labai net ir nebūtinai būnant politiku. Lietuva buvo viso jo gyvenimo moto.“¹⁴⁹ Prezidentas J. Basanavičių apibūdina kaip Lietuvos tapatybės elementą, simbolizuojantį lietuviškumą, tautines vertybes, kurios turėtų padėti globaliame pasaulyje išsaugoti savo unikalumą. Taigi, dar kadencijos pradžioje G. Nausėda nutiesė ryškią istorinės atminties liniją savo prezidentavimo kadencijai.

Lyginant abiejų prezidentų retorikoje deklaruojamus tapatybinius rėmus galima pastebėti, kad D. Grybauskaitės pranešimuose vyrauja daugiau proeuropietiškos linijos nei G. Nausėdos retorikoje. Pradėjęs prezidento kadenciją G. Nausėda atsigręžė į istorines tautos šaknis ir tautinę tapatybę: „Atėjus metui, mes statėme tvirtas barikadas, tačiau dar didesnė jėga slypėjo mūsų dainose ir sukabintose rankose.“¹⁵⁰ Prezidentas istorinę atmintį apibrėžia kaip vieną švelniosios galios įrankių: „Tautinės tapatybės puoselėjimas šiandien tampa kaip retas, sudėtingas uždavinys, kurį reikia mums įgyvendinti.“¹⁵¹

Istorinės atminties elementai ryškūs užsienio vizitų metu. G. Nausėda savo kalboje Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje pasakojo apie šalies istorinę patirtį, akcentuodamas sunkiai išgyventą praeitį ir šalies ryžtingumą dėl valstybingumo išsaugojimo: „Beveik prieš 30 metų susigrąžinę nepriklausomybę, mes atkūrėme demokratines valstybės institucijas, sukūrėme efektyvią rinkos ekonomiką ir tapome svarbiausių pasaulio politinių, ekonominių ir

---

¹⁴⁹ Vaidotas Beniušis, Saulius Jakučionis, „Nusilenkęs Basanavičiui, Nausėda perspėjo dėl grėsmių tautinei tapatybei“, *BNS, Delfi.lt*. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nusilenkes-basanaviciui-nauseda-perspejo-del-gresmiu-tautinei-tapatybei.d?id=81706799>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Valstybės vadovas pasveikino Estiją Nepriklausomybės atkūrimo dienos proga“. 2019 m. rugpjūčio 20 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/valstybes-vadovas-pasveikino-estija-nepriklausomybes-atkurimo-dienos-proga/32940>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁵¹ Vaidotas Beniušis, Saulius Jakučionis, „Nusilenkęs Basanavičiui, Nausėda perspėjo dėl grėsmių tautinei tapatybei“, *BNS, Delfi.lt*. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nusilenkes-basanaviciui-nauseda-perspejo-del-gresmiu-tautinei-tapatybei.d?id=81706799>> [Žiūrėta 2020 05 13].

kultūros organizacijų dalimi.¹⁵² Nors prezidento retorika galėtų suponuoti aktyvią šalies tapatybę, kalbama su aliuzija į praeitį – „Lietuva buvo didi ir galinga“. Plėtojamas istorinis naratyvas primena nostalgiską praeitį, tačiau nesuteikia aktyvumo ateičiai. G. Nausėda nenurodo, kaip tapatybinius istorinės atminties bruožus Lietuva galėtų pasitelkti švelniajai galiai plėsti. Tokią užduotį – švelniosios galios plėtrą, prezidentas priskiria diplomatiniam Lietuvos korpusui: „Šiais metais, minėdami 30-ąsias nepriklausomybės atkūrimo metines, daug pasakosime apie naujausią Lietuvos istoriją ir savo ateities planus.“ Tokią G. Nausėdos retoriką galima vertinti kaip pasyvumo ženklą. Jis nurodo, kad bus kalbama apie istoriją ir ateities planus, tačiau nėra aišku, kaip atsigręžimas į šalies praeitį turėtų virsti švelniosios galios įrankiu. Nors prezidentas bando atkreipti didesnę dėmesį į šalies istorinės atminties politiką, suformuoti aiškesnių veikimo praktikų nepavyksta. 2019–ųjų rudenį Prezidentūra inicijavo Kultūros forumą istorinės atminties tema. Vis dėlto konkrečių veiksmų forumas neatnešė – nuspręsta, kad apie atminties politiką reikia platesnio diskusijų lauko, aptarta, kaip istorinės atminties naratyvas reprezentuoja valstybę, tačiau konkrečių praktikų kaip istorinę atmintį paversti aktyvia tapatybės dalimi ir daryti įtaką šalies užsienio politikos formavimo praktikoms – neprieita.¹⁵³

Kalbant apie Lietuvos istorinės atminties tapatybę galima įžvelgti aukos vaidmens elementų. Anot Valerie M. Meredith, tokią strategiją valstybės taiko norėdamos pasiekti tam tikrų tikslų, pavyzdžiui, sulaukti istorinio teisingumo.¹⁵⁴ Kalbėdamas Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje G. Nausėda pabrėžė skaudžią Lietuvos patirtį per pasaulinius karus, taip pat akcentavo, kad šalis nukentėjo nuo nacizmo ir stalinizmo: „Lietuva yra viena iš šalių, tebelaukiančių teisingumo.“¹⁵⁵ Minimas Rusijos inicijuotas Sausio 13-osios byloje dalyvavusių Lietuvos teisėjų bei teisininkų baudžiamasis persekiojimas. Norint pasiekti istorinį teisingumą aukos vaidmuo šalies tapatybę turėtų apibrėžti kaip aktyvią, vis dėlto diskurso analizė atspindi labiau pasyvų šalies vaidmenį. Pabrėžiama, kad Lietuva vis dar „*laukia*“, kol bus atlyginta už patirtas skriaudas ir žalą praityje. Deklaruojamas „*laukimo*“, o ne aktyvaus veikimo momentas. Tiesa, EP priėmė rezoliuciją, raginančią Rusiją nutraukti bylą prieš Sausio 13-osios bylos teisėjus ir prokurorus. Rezoliucijoje europarlamentarai pabrėžė, kad Maskvos veiksmai

---

¹⁵² Gitanas Nausėda, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje“. 2020 m. kovo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-jungtiniu-tautu-generalineje-asamblejoje/33148>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁵³ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentūroje vyko Kultūros forumas istorinės atminties tema“. 2019 m. rugsėjo 9 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidenturoje-vyko-kulturos-forumas-istorines-atminties-tema/33059>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁵⁴ Valerie M. Meredith, *Victim identity and respect for human dignity: a terminological analysis*, 2009, p. 262.

¹⁵⁵ Ten pat.

yra politiškai motyvuoti ir negali būti laikomi teisėtais.¹⁵⁶ Teisingumo ministras žada siekti ir daugiau priemonių pažaboti Rusiją. Vis dėlto, prezidento, kuris yra vienas pagrindinių Lietuvos užsienio politikos formuotojų, retorikoje nėra aktyvią šalies tapatybę apibrėžiančių ženklų, kurie padėtų, pasitelkiant švelniąją galią, pasiekti norimų rezultatų – atkurti istorinį teisingumą Lietuvai.

Analizuojant Lietuvos tapatybinius rėmus G. Nausėdos kadencijos pradžioje išryškėjo ir Baltijos kelio svarba. Lietuvai siekiant nepriklausomybės šis istorinis įvykis turėjo simbolinę, tautą vienijinčią ir bendrystę kuriančią reikšmę. Verta paminėti, kad Baltijos kelio svarba išryškėjo minint jo trisdešimtmetį: „Tai buvo didvyriškas pilietinio pasipriešinimo aktas, priminęs visam pasauliui apie neišspręstą okupuotų Baltijos šalių bylą ir gražinęs Lietuvą, Latviją ir Estiją į pasaulio žemėlapi. Neužmirštos 1940 metų skriaudos žadino Baltijos šalių gyventojų moralinio pranašumo pojūtį. Tai leido jiems pakelti galvas, sukaupti jėgas ir susikabinti į dar niekur pasaulyje nematytą gyvą 650 km grandinę.“¹⁵⁷ Kaip pastebi Alvydas Nikžentaitis, tokie įvykiai turi stiprų impulsą vienyti ir teigiamas emocijas nukreipti į ateitį.¹⁵⁸ Taigi, pozityvią reikšmę nešantys tautos naratyviai, paremti istorine atmintimi, galėtų praplėsti šalies švelniosios galios galimybes, kylančias iš tapatybės. Visgi prezidentas į praeitį atsigręžia su nostalgija, kalba apie istorijos pamokas, tačiau nenurodo, kur ir kaip pasitelks tautos kovingumą ir ryžtingumą. Įdomu pastebėti, kad atsiliepdami į Baltijos kelio trisdešimtmetį tūkstančiai žmonių susikibo rankomis Honkonge. Aktyvistai sakė galintys padaryti tai, ką prieš trisdešimtmetį padarė Baltijos šalių žmonės – reikalauti permainų taikiai.¹⁵⁹ Vis dėlto toks atgarsis tarptautinėje erdvėje nėra tikslingai išnaudojamas ar stiprinamas pasitelkiant tapatybę kaip švelniosios galios įrankį. Taigi, G. Nausėdos retorikoje istorinės atminties tapatybė išlieka pasyvi, neidentifikuojant, kokius užsienio politikos tikslus, pasitelkiant švelniąją galią, Lietuva galėtų įgyvendinti plėtodama istorinės atminties naratyvą.

---

¹⁵⁶ LRT TV naujienų tarnyba, „Europos Parlamentas pasmerkė Rusijos veiksmus: rezoliucijoje šalis raginama nutraukti bylą prieš Sausio 13-osios bylos teisėjus ir prokurorus.“ *Lrt.lt*, 2019 m. lapkričio 28 d. Prieiga per internetą: < <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000085856/europos-parlamentas-pasmerke-rusijos-veiksmus-rezoliucijoje-salis-raginama-nutraukti-byla-pries-sausio-13-osios-bylos-teisejus-ir-prokurorus> > [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁵⁷ Gitanas Nausėda, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Prezidento Valdo Adamkaus konferencijoje.“ 2019 m. rugpjūčio 22 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-prezidento-valdo-adamkaus-konferencijoje/32956>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁵⁸ Alvydas Nikžentaitis, Irena Šutinienė, „Baltijos kelio dvidešimtmetis: eilinis jubiliejus ar kultūrinės atminties transformacijos pradžia?“. *Lietuvos istorijos metraštis 2010/1*, Vilnius, 2011, 71–84. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367177054655/J.04~2011~1367177054655.pdf>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁵⁹ Saulius Jakučionis, *BNS*, „Dešimtūkstantinė minia Vilniuje susikibo rankomis, atkartodama Baltijos kelią“, *Delfi.lt*. 2019 m. rugpjūčio 23 d. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/desimttukstantine-minia-vilniuje-susikibo-rankomis-atkartodama-baltijos-kelia.d?id=82062047>> [Žiūrėta 2020 05 13].

3.4. Tapatybiniai gynybos/saugumo bruožai D. Grybauskaitės retorikoje

Nepriklausomos Lietuvos istorijoje pagrindinė šalies grėsmė identifikuojama Rusija.¹⁶⁰ Ji apibrėžiama kaip didžiausias ir grėsmingiausias kaimynas žvelgiant tiek iš istorinės perspektyvos, tiek dabartinių įvykių kontekste. Taigi, Rusijos kaip išorinės grėsmės veiksnys turėjo įtakos Lietuvos tapatybės vystymosi procesui. Kaip pastebi I. Karpavičiūtė, nepriklausomos Lietuvos istorijoje formuojantis šalies tapatybiniam rėmams „Aš“ apibrėžiamas kaip tautinė Europos regiono valstybė, „Kitas“ identifikuojamas kaip Rusija.¹⁶¹

Galima pastebėti, kad aktyvią tapatybinę gynybos/saugumo liniją brėžia ir D. Grybauskaitė. Jos konstruojamame naratyve akcentuojamas aktyvus pasiryžimas ginti Lietuvą nuo galimų išorinių grėsmių. 2013-aisiais labiausiai pabrėžiami ekonominiai ir energetiniai aspektai. Tuo metu vyko vadinamasis „pieno karas“, kai Rusija buvo paskelbusi embargą lietuviškiems pieno produktams. Sakydama kalbą 68-uosiuose Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos debatuose prezidentė pabrėžė Lietuvos brandą ir lyderystę tarptautinėje arenoje: „Dabartinio spaudimo priežastis yra akivaizdi – mūsų šalis per daug savarankiška: ji pirmininkauja ES Tarybai, vystomaisiais projektais remia Rytų Europos šalis ir siūlo joms rinktis europinį demokratinį vystymosi kelią.“¹⁶² Prezidentė vartoja aktyvius esamojo laiko žodžius: „*pirmininkauja*“, „*remia*“, „*yra savarankiška*“. Tai rodo aktyvų šalies vaidmenį tarptautinėje erdvėje ir suponuoja, kad Lietuva yra stipri gintis nuo išorės grėsmių. Karinė agresija tuo metu nebuvo akcentuojama, nes 2013–ųjų lapkritį tarptautinės bendruomenės dėmesys tik pradėjo krypti Ukrainos pusėn, prasidėjus proeuropietiškomis demonstracijoms, vadinamajam „Euromaidanui“.

Kalbant apie šalies gynybą, akcentuojama JAV ir NATO svarba Lietuvai. Latvijoje 2013–aisiais pirmą kartą surengtas kolektyvines aljanso gynybos ir greitojo reagavimo pratybas „Steadfast Jazz 2013“ prezidentė pavadino tvirtu įsipareigojimu ginti Lietuvą: „Pavojui iškilus mes būsime ne vieni – *ginsimės patys* ir *mus gins* NATO sąjungininkai“.¹⁶³ Prezidentės retorikoje galima apibrėžti aktyvias ir bendradarbiaujančias Lietuvos tapatybines

---

¹⁶⁰ Statkus, Paulauskas, 42.

¹⁶¹ Karpavičiūtė, 121.

¹⁶² Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė: kiekviena šalis turi pati pasirinkti savo raidos kelią.“ 2013 m. rugsėjo 26 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-kiekviena-salis-turi-pati-pasirinkti-savo-raidos-kelia/17487>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁶³ Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „NATO kolektyvinė gynyba užtikrins Lietuvos saugumą.“ 2013 m. lapkričio 6 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/nato-kolektyvine-gynyba-uztikrins-lietuvos-sauguma/17874>> [Žiūrėta 2020 05 13].

savybes. „*Kovoti*“, „*ginsimės*“ – identifikuoja tapatybinį aktyvumą. Akcentuojami „NATO *sajungininkai*“ – atspindi Lietuvos identiteto bendradarbiaujantį vaidmenį. Taigi, galima teigti, kad šalies vadovės retorikoje pasireiškia aktyvus šalies gynybinis identitetas, siekiant užtikrinti saugumą, identifikuojant Rusijos grėsmę ir sąjungininkus – NATO.

3.4. Tapatybiniai gynybos/saugumo bruožai G. Nausėdos retorikoje

Tapatybiniuose rémuose G. Nausėdos prezidentavimo metais išlieka aktyvus pasipriešinimas Rusijos agresijai. Prezidentas „Bukarešto devynetuko“ užsienio reikalų ministrų susitikime pabrėžė transatlantinio ryšio su amerikiečiais svarbą ir ragino nesitaikstyti su Rusija: „*Privalome reikalauti* Rusijos atskaitomybės. Privalome nepamiršti, kad pasyvumas tik skatina agresiją“.¹⁶⁴ Imperatyvinė formuluotė leidžia akcentuoti, kad pasyvumas nepadės pasiekti rezultatų – atsiskleidžia aktyvus gynybinis identitetas. G. Nausėda nevengia akcentuoti bendradarbiavimo sąsą: Lietuva savo šalies gynybai skiria 2 proc. BVP – vykdo sutarties įsipareigojimus. Anot G. Nausėdos, saugumo srityje šalis pasiekusi proveržį: iki 2,5 proc. ketinama didinti skiriamą BVP dalį šalies gynybai, Lietuvoje dislokuoti sąjungininkų kariai, šalis aktyviai dalyvauja tarptautinėse taikos palaikymo misijose.¹⁶⁵ Susitikęs su NATO Generaliniu Sekretoriumi Jensu Stoltenbergu G. Nausėda pabrėžė, kad Lietuva laikosi savo įsipareigojimų: „Lietuva taip pat *tęs* savo tarptautinius įsipareigojimus, prisidedant prie NATO misijų ir operacijų, kad būtų užtikrintas pasaulio saugumas bei taika.“¹⁶⁶ Taigi, G. Nausėdos retorikoje deklaruojamas aktyvus šalies gynybinis identitetas, siekiant identifikuoti aiškia grėsmę – Rusiją, o sąjungininkus – NATO.

Tapatybinis gynybos bruožas aktyviai atsiskleidžia prezidento retorikoje, pabrėžiant rytinio flango stiprinimo svarbą. Tokiu būdu Lietuva prisideda ne tik prie savo saugumo plėtos, bet ir NATO. Lietuvos švelnioji galia, kylanti iš tapatybės, išplečiama į platesnį gynėjos kontekstą: „Lietuva *aktyviai palaiko* Rytų partnerystę ir yra pasirengusi *padėti* toms Rytų Europos šalims, kurios eina demokratijos, žmogaus teisių ir laisvių, laisvos rinkos kūrimo

---

¹⁶⁴ Gitanas Nausėda, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba „Bukarešto devynetuko“ užsienio reikalų ministrų susitikime.“ 2020 m. kovo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-bukaresto-devynetuko-uzsienio-reikalu-ministru-susitikime/33866>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁶⁵ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas susitiko su Lietuvai akredituotais užsienio šalių ambasadoriais“. 2020 vasario 17 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-susitiko-su-lietuvai-akredituotais-uzsienio-saliu-ambasadoriais/33791>> [Žiūrėta 2020 05 13].

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas įsipareigojo didinti lėšas šalies gynybai.“ 2019 m. rugsėjo 4 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-ispareigojo-didinti-lesas-salies-gynybai/33035>> [Žiūrėta 2020 05 13].

keliu.“ Tapatybinis gynėjos bruožas atsiskleidžia ir vystant bendradarbiavimą tarp šalių. Lietuva, Latvija ir Estija yra įsteigusios Baltijos Tarybą. G. Nausėda inicijavo trišalių Baltijos šalių susitikimų atnaujinimą. Juose, anot prezidentūros, turėtų būti aptarti svarbiausi politiniai, ekonominiai, regioninės gynybos ir saugumo klausimai: „Istorinės sąsajos, abipusis palaikymas ir bendradarbiavimas paklojo tvirtą Baltijos šalių brolybės pamatą, kurį reikia deramai *saugoti* ir *tvirtinti*, ypač kai susiduriame su bendromis grėsmėmis.“¹⁶⁷ Kitaip tariant, Lietuvos tapatybiniuose rėmuose tiek D. Grybauskaitės, tiek G. Nausėdos prezidentavimo metu pasireiškia aktyvus šalies gynybinis identitetas, siekiant identifikuoti aiškią grėsmę – Rusiją, taip pat sąjungininkus – NATO.

---

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Latvijoje pasiūlyta atnaujinti trišalius prezidentų susitikimus.“ 2019 m. liepos 23 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/latvijoje-pasiulyta-atnaujinti-trisalius-prezidentu-susitikimus/32836>> [Žiūrėta 2020 05 13].

IŠVADOS

Lietuva kaip ir daugelis mažųjų valstybių neturi gausių išteklių ir resursų, kuriais galėtų pasigirti didžiosios valstybės. Tarptautinėje arenoje dažnai vyrauja nuomonė, kad tik tokios valstybės gali disponuoti švelniąja galia. Vis dėlto daugėja tyrimų, atskleidžiančių mažųjų valstybių galimybes plėtoti švelniąją galią. Konstruktyvistai tam pasitelkia šalies tapatybę. Suvokus subjekto identitetą, galima apibūdinti ir jo interesus. Tapatybė apibrėžiama kaip socialinių reikšmių konstruktas, turintis ne tik simbolinę reikšmę, bet atliekantis ir konkrečią funkciją – patraukti ar sužavėti kitus tarptautinės sistemos dalyvius. Tai pagrindinis švelniosios galios principas: pasitelkiant patrauklumą skatinti sekti pavyzdžiu ar rekomendacijomis, o ne priversti kitus veikti pasitelkiant jėgą.

Lietuvos tapatybinių rėmų analizė išryškino pagrindines šalies tapatybines savybes. Konstruktyvizmo teorinė prieiga leidžia pažvelgti į Lietuvos švelniosios galios galimybes per normatyvinę analizę, į ją įtraukiant tapatybinius elementus, vertybes, normas. Tyrime apibrėžto laikotarpio rėmai parodė dviejų Lietuvos prezidentų, D. Grybauskaitės ir G. Nausėdos, retorikoje deklaruojamas tapatybines savybes ir iš to kylančias švelniosios galios galimybes.

1. Identifikuotas Lietuvos tapatybės bruožas – lyderystė. Toks valstybės vaidmuo itin aiškiai atsiskleidžia Lietuvai pirmininkaujant ES Tarybai, kai šalies prezidentė buvo D. Grybauskaitė. Formuluojamas, palaikomas ir artikuliuojamas aktyvus pasakojimas apie iniciatyvią ir subrendusią valstybę, galinčią vadovauti ir prisiimti atsakomybę. Lyderystės požymių galima identifikuoti ir G. Nausėdos vadovavimo laikotarpiu – siekiama išnaudoti naują nišą – žaliąją energetiką. Vis dėlto G. Nausėdos retorikoje ryškesnis Lietuvos kaip ES praktikų tęsėjos ar perėmėjos bruožas, nurodantis ėjimą ES padiktuotų praktikų keliu. Prezidentų retorikoje atsiskleidžia, kaip švelniosios galios galimybes vertina abu prezidentai. D. Grybauskaitės naratyve tarptautinei bendruomenei siunčiama žinia, kad Lietuva gali veikti, prisiimti naujų atsakomybių ir lyderiauti. Tuo metu G. Nausėdos naratyve išryškėja aktyvus ėjimas ES nubrėžtą krypčių link, siekiant įsitvirtinti vystant žaliąją energetiką, gauti papildomą finansavimą kurti ir vystyti naujus projektus.
2. Lietuvos tapatybėje išryškėjęs mažumo bruožas pasižymi keliomis prasmėmis. Viena vertus, siekiama parodyti, kad Lietuva ir būdama maža, gali būti sėkminga, išsiskirti tam tikrais pasiekimais. Kita vertus, pabrėžiama, kad būdami maži, esame silpni ir turime ieškoti tvirto užnugario, akcentuojama JAV ir NATO svarba Lietuvai. Tokia

pozicija išryškėjo D. Grybauskaitės naratyve. Čia mažumas identifikuojamas kaip paranki savybė tapti tarpininku ar moderatoriumi, siekiant didinti savo galią ir matomumą tarptautinėje erdvėje. Nors G. Nausėdos retorikoje nyksta mažumo reprezentacijos, išlaikomas Lietuvos kaip tarpininko vaidmuo, siekiant aktyviai veikti tarptautinėje arenoje.

3. Analizuojant Lietuvos tapatybinius rėmus, galima teigti, kad atsigręžimas į istorinę atmintį apibrėžia pasyvią šalies tapatybę. G. Nausėda identifikuoja istorinę atmintį kaip tapatybinį bruožą, tačiau nenurodo ateities užmojų. Prezidento naratyvas labiau nostalgiskas, atsigręžiantis į praeitį, bet neidentifikujantis galimybių, kaip istorinė atmintis turėtų padėti judėti pirmyn ir plėsti šalies švelniąją galią. Čia galima brėžti skirtį tarp D. Grybauskaitės ir G. Nausėdos naratyvų. Vienas europines vertybes apibrėžia kaip aktyvų šalies tapatybinį bruožą ir išnaudoja kaip švelniosios galios įrankį tarptautinėje arenoje – siekiama sumažinti Rusijos įtaką regione, didinti Lietuvos matomumą ir įtaką. G. Nausėdos naratyvas atspindi pasyvią šalies tapatybę, nenurodant, kaip istorinė atmintis galėtų būtų išnaudojama švelniajai galiai plėsti.
4. Tyrime taip pat išryškėjo gynybos/saugumo identiteto bruožas. Identifikuojant pagrindinę grėsmę – Rusiją – akcentuojama, kad šaliai reikia stiprių sąjungininkų, kurie galėtų užtikrinti šalies teritorinį saugumą. Prezidentų naratyvuose galima identifikuoti bendradarbiaujantį identitetą – mainais už apsaugą Lietuva laikosi įsipareigojimų ir yra aktyvi NATO narė. Akcentuojamas stiprus transatlantinis ryšys. Tokiu būdu kuriant aktyvų ir bendradarbiaujantį šalies identitetą stiprinamos švelniosios galios galimybės užtikrinant šalies saugumą.

Tyrimas atskleidė, kad prezidentai daugiausia deklaruoja aktyvų ir bendradarbiaujantį šalies vaidmenį tarptautinėje erdvėje. Juos pasitelkia švelniajai galiai plėsti – didinti ir stiprinti įtaką ir matomumą tarptautinėje erdvėje, užtikrinti šalies saugumą. Nors analizėje išryškėjo aktyvus šalies identitetas, užfiksuota pasyvumo elementų. G. Nausėda pabrėžia, kad šalis laukia „istorinio teisingumo“, tačiau neišnaudoja tapatybės kaip švelniosios galios įrankio tikslui pasiekti. Nors deklaruojamos fragmentiškos pastangos, prezidento retorikoje trūksta aktyvaus šalies veikimo apibrėžimo ir valstybės vadovo, kaip užsienio politikos praktikų formuotojo, įsitraukimo.

Lietuvos tapatybinių rėmų analizė atskleidė politinio lyderio – asmenybės – įtaką šalies tapatybės formavimui. D. Grybauskaitės prezidentavimo metu išryškėjo tapatybiniai lyderės, mažumo, europinių vertybių ir gynybos/saugumo bruožai, kurie atskleidžia aktyvias, bendradarbiaujančias ir tarpininkaujančias identiteto savybes. Prezidentės retorikoje

identifikuojami tapatybiniai rėmai tikslingai projektuojami plėsti švelniąją galią: didinti šalies matomumą, gynybinius pajėgumus, mažinti Rusijos įtaką regione. Tuo metu iš pirmojo G. Nausėdos kadencijos pusmečio galime pastebėti išryškėjusius Lietuvos kaip ES praktikų tęsėjos ar perėmėjos ir istorinės atminties bruožus. Ėjimas ES nurodytų kryptių keliu gali padėti tikslingai vystyti švelniąją galią – įsitvirtinti žaliosios energetikos srityje. Kita vertus, istorinio naratyvo plėtojimas išlieka pasyvus, nenurodant konkrečių kryptių plėtoti švelniąją galią užsienio politikoje. Galima teigti, kad iš šalies tapatybės kylančias švelniosios galios galimybes prezidentai deklaruoja panašiai, reaguodami tiek į vidines, tiek į išorines aplinkybes. Vis dėlto keičiantis politiniams lyderiams tapatybė kaip socialinis konstruktas taip pat kinta.

Ateities tyrimuose būtų tikslinga analizuoti, kaip švelnioji Lietuvos galia atsiskleidžia praktiniame lygmenyje. Tiriant šalies diplomatų reprezentuojamas reikšmes apie Lietuvą būtų galima išsiaiškinti, ar šalies vadovų deklaruojamos tapatybinės savybės išryškėja tarptautinėje erdvėje. Tokie tyrimai galėtų atskleisti, kaip Lietuvą suvokia šalies diplomatinis korpusas ir ar tikslingai tarptautinėje erdvėje tapatybė išnaudojama kaip švelniosios galios įrankis siekiant formuoti užsienio politikos praktikas. Antroji ateities tyrimų kryptis galėtų praplėsti tyrimo objektą įtraukiant daugiau veikėjų, pavyzdžiui, užsienio reikalų ministro pasisakymus viešojoje erdvėje. Taip būtų atskleistas platesnis vaizdas apie Lietuvos tapatybines savybes ir iš jų kylančias švelniosios galios praktikas.

Šaltinių ir literatūros sąrašas

1. Abdelal, Rawi ir Herrera, Yoshiko M., Johnston, Alastair I., McDermott, Rose, „Identity as a Variable.“ *Perspectives on Politics*, 4, 2006, 12. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/228162410_Identity_As_a_Variable [Žiūrėta 2020 01 12].
2. Batora, Jozef, *Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada*, 2005, 3. Prieiga per internetą: <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20050300_cli_paper_dip_issue97.pdf> [Žiūrėta 2020 01 12].
3. Beniušis, Vaidotas ir Jakučionis, Saulius, „Nusilenkęs Basanavičiui, Nausėda perspėjo dėl grėsmių tautinei tapatybei“, *BNS, Delfi.lt*. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nusilenkes-basanaviciui-nauseda-perspejo-del-gresmiu-tautinei-tapatybei.d?id=81706799>> [Žiūrėta 2020 05 13].
4. Berg, Eiki ir Ehin, Piret, „Incompatible Identities? Baltic-Russian Relations and the EU as an Arena for Identity Conflict.“ Kn. Eiki Berg ir Piret Ehin (sud.), *Identity and Foreign Policy: Baltic-Russian Relations and European Integration*. Aldershot: Ashgate, 2009, 1-14. Prieiga per internetą: <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/viluniv-ebooks/reader.action?docID=438387> > Žiūrėta [2020 01 20].
5. Beržiūnas, Valentinas, „Lietuvos užsienio politikos formavimo tapatybiniai veiksniai.“ *Daktaro disertacija*, Vilniaus universitetas, Tarptautinių satykių ir politikos mokslų institutas, 2017. Prieiga per internetą: <https://www.tspmi.vu.lt/wp-content/uploads/2017/08/DISERTACIJA_ber%C5%BEi%C5%ABnas.pdf> [Žiūrėta 2020 01 12].
6. Billig, Michael, „Banal Nationalism“, London/Thousand Oaks, CA: Sage, 1995, 22. Prieiga per internetą: <<http://dx.doi.org/10.4135/9781446221648>> [Žiūrėta 2020 01 12].
7. Byman, Daniel ir Pollack, Kenneth M., „Let Us Now Praise Great Men: Bringing the Statesman Back In“. *International Security*, 25(4), 2001, 107-146. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/3092135?seq=1#metadata_info_tab_contents> [Žiūrėta 2020 02 16].

8. Browning, Christopher S., „Small, Smart and Salient? Rethinking Identity in the Small States Literature.“ *Cambridge Review of International Affairs*, 2006, 669. Prieiga per internetą: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09557570601003536>> [Žiūrėta 2020 01 12].
9. Burke, Peter J. ir Reitzes, Donald C., „The Link between Identity and Role Performance.“ *Social Psychology Quarterly*, Vol. 44, No. 2, 1981. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/3033704?seq=1#metadata_info_tab_contents> [Žiūrėta 2020 02 21].
10. Campbell, David, „Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity“. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992, 68.
11. Chong, Alan, „Small state soft power strategies: virtual enlargement in the cases of the Vatican City State and Singapore“. *Cambridge Review of International Affairs*, 2010, 385. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1080/09557571.2010.484048>> [Žiūrėta 2020 01 12].
12. Chong, Alang, „Singapore and the Soft Power Experience“. Kn. Cooper A.F., Shaw T.M. (sud.), „The Diplomacies of Small States“. International Political Economy Series. Palgrave Macmillan, London, 2009, 65-66. Prieiga per internetą: <https://link.springer.com/chapter/10.1057%2F9780230246911_4#citeas> [Žiūrėta 2020 01 12].
13. Dementavičius, Justinas, „Tarp ūkininko ir piliečio: modernėjančios Lietuvos politinės minties istorija“. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2015, 273-319. ISBN 978-995-584-795-3.
14. ELTA, „Ursula von der Leyen pristatė Europos Sąjungos „žaliojo kurso“ planą“, *Lrt.lt*, 2019 m. gruodžio 11 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1124476/ursula-von-der-leyen-pristate-europos-sajungos-zaliojo-kurso-plana>> [Žiūrėta 2020 05 20].
15. Finnemore, Martha, „Legitimacy, Hypocrisy, and the Social Structure of Unipolarity. Why Being a Unipole Isn't All It's Cracked Up to Be.“ *World Politics* 61(1), 2008, 58. Prieiga per internetą: <<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S0043887109000082>> [Žiūrėta 2020 01 12].
16. Finnemore, Martha ir Sikkink, Kathryn, „International Norm Dynamics and Political Change“. International Organisation, 1998, Vol. 4, Nr. 52, 893 Prieiga per internetą: <<https://www.jstor.org/stable/pdf/2601361.pdf>> [Žiūrėta 2020 03 11].

17. Grybauskaitė, Dalia, „Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės metinis pranešimas.“ 2013 birželio 11 d. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/prezidentes-dalios-grybauskaites-metinis-pranesimas-visas-tekstas.d?id=61599817>> [Žiūrėta 2020 03 11].
18. Hsieh, Hsiu-Fang ir Shannon, Sarah E., „Three Approaches to Qualitative Content Analysis“. *Qualitative Health Research*, Vol. 15 No. 9, 2005, 1277-1288. Prieiga per internetą: <<https://www.researchgate.net/publication/7561647>> [Žiūrėta 2020 03 11].
19. Howell, Jordanas P., Sundberg, Toddas, „Towards an Affective Geopolitics: Soft Power and the Danish Notion of “Hygge”, *Environment, Space, Place*, Volume 7, Issue 2, 2015, 97-120. Prieiga per internetą: <<https://www.researchgate.net/publication/302483567>> [Žiūrėta 2020 01 12].
20. Isoda, Vytautas, „Minkštosios galios generavimas ir reikšmė valstybių užsienio politikoje XXI amžiuje: JAV atvejis“. *Politikos mokslų almanachas*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2010, 93-114. Prieiga per internetą: <<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6135172/datastreams/MAIN/content>> [Žiūrėta 2020 01 12].
21. Jackson, Nancy, *How Long Do Downturns Last?*, 2020 m. kovo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.acorns.com/money-basics/the-economy/how-long-do-downturns-last/>> [Žiūrėta 2020 03 11].
22. Jakniūnaitė, Dovilė, „Alexanderio Wendt“o iššūkis tarptautinių santykių teorijai“. *Politologija*, 2005, Nr. 4 (40), 79-87. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367154902379/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2009 09 09].
23. Jakniūnaitė, Dovilė ir Nekrašas, Evaldas, „Kaip tirti tarptautinius santykius konstruktyvistiškai: filosofinių prielaidų ir teorinių nuostatų analizė“, *Politologija*, 2010/3 (59) 19. Prieiga per internetą: <https://www.academia.edu/1129920/Kaip_tirti_tarptautinius_santykius_konstruktyvisti%C5%A1kai_filosofini%C5%B3_prielaid%C5%B3_irteorini%C5%B3_nuostat%C5%B3_analiz%C4%97> [Žiūrėta 2020 03 11].
24. Jakniūnaitė, Dovilė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“ Kn. Dovilė Jakniūnaitė (sud.), *Ambicingas Dešimtmetis. Lietuvos Užsienio Politika 2004 – 2014*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015, 21. Prieiga per

- interneta: <<https://app.box.com/s/xj865ehtjsjdxee0mns8tu38q1ooh1j>> [Žiūrėta 2020 03 11].
25. Jakštaitė, Gerda, „Lietuvos užsienio politika: pirmininkavimas Europos Sąjungos tarybai“. Vytauto Didžiojo universitetas, „Versus aureus“ leidykla, 2014, 12. Prieiga per internetą: <https://vb.vdu.lt/object/elaba:8207784/8207784.pdf> [Žiūrėta 2019 04 01].
  26. Jakučionis, Saulius, *BNS*, „Dešimtūkstantinė minia Vilniuje susikibo rankomis, atkartodama Baltijos kelią“, *Delfi.lt*. 2019 m. rugpjūčio 23 d. Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/desimttukstantine-minia-vilniuje-susikibo-rankomis-atkartodama-baltijos-kelia.d?id=82062047>> [Žiūrėta 2020 05 13].
  27. Janeliūnas, Tomas, „D. Grybauskaitės doktrina: Lietuvos užsienio politikos kaita 2009 - 2019 m.“, 2019, 284. ISBN 978-609-437-388-6.
  28. Jonavičius, Laurynas, „Geopolitical projections of new Lithuanian foreign policy“, *Lithuanian Foreign Policy Review* 17, 2006, 34. Prieiga per internetą: <<http://lfpr.lt/wp-content/uploads/2015/08/LFPR-17-Jonavicius.pdf>> [Žiūrėta 2020 03 11].
  29. Jurgelevičiūtė, Diana, „Lietuvos tarptautinis subjektiškumas: kokia mažoji valstybė?“, 49-75. Kn. Dovilė Jakniūnaitė (sud.), *Ambicingas Dešimtmetis. Lietuvos Užsienio Politika 2004 – 2014*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015. Prieiga per internetą: <<https://app.box.com/s/xj865ehtjsjdxee0mns8tu38q1ooh1j>> [Žiūrėta 2020 03 11].
  30. Karpavičiūtė, Ieva, „Kaita ir nacionalinė tapatybė užsienio politikos studijose: Lietuvos atvejis.“ Vytauto Didžiojo universitetas, 2013. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2013~1407325746902/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2020 04 21].
  31. Lamoreaux, Jeremy W. ir Galbreath, David J., „The Baltic States As ‘Small States’: Negotiating The ‘East’ By Engaging The ‘West’“, *Journal of Baltic Studies*, 39:1, 2008, 11. Prieiga per internetą: <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01629770801908697?needAccess=true>> [Žiūrėta 2020 05 20].
  32. Lamoreaux, Jeremy W., „Acting small in a large state’s world: Russia and the Baltic states“, *European Security*, 2013, 565-582. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1080/09662839.2014.948862>> [Žiūrėta 2020 03 11].

33. Lanteigne, Marc, „The changing shape of Arctic security“, NATO Review, 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.nato.int/docu/review/articles/2019/06/28/the-changing-shape-of-arctic-security/index.html>> [Žiūrėta 2020 01 12].
34. Le Prestre, Philippe G., „Author! Author! Defining Foreign Policy Roles After the Cold War..“ Kn. Philippe G. Le Prestre (sud.), *Role Quests in the Post-Cold War Era: Foreign Policies in Transition*, McGill-Queen's University Press, Montreal and Kingston, 1997. Prieiga per internetą: <<https://books.google.lt/books?id=JEHLvAKBnDcC&printsec=frontcover&hl=lt#v=onepage&q&f=false>> [Žiūrėta 2019 04 01].
35. Lebow, Richard N., „Identity and International Relations.“ *International Relations*, 2008, 22. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0047117808097312>> [Žiūrėta 2020 01 12].
36. Lietuvos Respublikos Konstitucija, Valstybės žinios, 1992, 1-5, Nr. 33-1014. Prieiga per internetą: <<http://www.partizanai.org/failai/pdf/konstitucija.pdf>> [Žiūrėta 2020 03 11].
37. Lietuvos Respublikos Konstitucija, 84 straipsnis. Prieiga per internetą: <<https://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>> [Žiūrėta 2020 02 15].
38. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Energetinio saugumo stiprinimas – Lietuvos ir ES prioritetas.“ 2013 m. sausio 21 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/energetinio-saugumo-stiprinimas-lietuvos-ir-es-prioritetas/15146>> [Žiūrėta 2020 03 11].
39. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė skaitys ketvirtą metinį pranešimą“. 2013 m. birželio 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-skaitys-ketvirta-metini-pranesima/16374>> [Žiūrėta 2020 03 11].
40. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Europos jaunimui – Lietuvos patirtis.“ 2013 m. gegužės 8 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/europos-jaunimui-lietuvos-patirtis/16095>> [Žiūrėta 2020 03 11].
41. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Lietuva supranta atsakomybę už Europos ateitį.“ 2013 m. gegužės 8 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuva-supranta-atsakomybe-uz-europos-ateiti/16097>> [Žiūrėta 2020 03 11].

42. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Diplomatija – valstybės sėkmės pamatas.“ 2013 m. liepos 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/diplomatija-valstybes-sekmes-pamatas/32745>> [Žiūrėta 2020 03 11].
43. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Diplomatija – valstybės sėkmės pamatas.“ 2013 m. liepos 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/diplomatija-valstybes-sekmes-pamatas/32745>> [Žiūrėta 2020 03 11].
44. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidento kalba JT Klimato kaitos viršūnių susitikime“. 2019 m. lapkričio 29 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidento-kalba-jt-klimato-kaitos-virsuniu-susitikime/33122>> [Žiūrėta 2020 03 11].
45. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Lietuva, Latvija ir Estija pasisako už atsakingą perėjimą prie žaliosios ekonomikos“. 2019 m. lapkričio 29 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuva-latvija-ir-estija-pasisako-uz-atsakinga-perejima-prie-zaliosios-ekonomikos/33506>> [Žiūrėta 2020 03 11].
46. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „JT Klimato kaitos viršūnių susitikime Prezidentas pristatė naują globalią Lietuvos iniciatyvą“. 2019 m. rugsėjo 24 d. Prieiga per internetą: <https://www.lrp.lt/lt/jt-klimato-kaitos-virsuniu-susitikime-prezidentas-pristate-nauja-globalia-lietuvos-iniciatyva/33124> > [Žiūrėta 2020 05 20].
47. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas: Lietuva turi ambiciją tapti žaliosios ekonomikos ir skaitmenizacijos lydere.“ 2020 m. sausio 21 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-lietuva-turi-ambicija-tapti-zaliosios-ekonomikos-ir-skaitmenizacijos-lydere/33675/?>> [Žiūrėta 2020 03 11].
48. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas palankiai vertina V. Sinkevičiui siūlomo portfelio reikšmę.“ 2019 m. rugsėjo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-palankiai-vertina-v.-sinkeviciui-siulomo-portfelio-reiksme/33066>> [Žiūrėta 2020 03 11].
49. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Sniego susitikimo“ pradžia – Prezidentūroje.“ 2013 m. sausio 21 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/sniego-susitikimo-pradzia-prezidenturoje/15087>> [Žiūrėta 2020 03 11].

50. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Pirmininkavimas ES – visų politinių jėgų ir institucijų atsakomybė.“ 2013 m. sausio 18 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/pirmininkavimas-es-visu-politiniu-jegu-ir-instituciju-atsakomybe/15134>> [Žiūrėta 2020 03 11].
51. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Europos jaunimui – Lietuvos patirtis.“ 2013 m. gegužės 8 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/europos-jaunimui-lietuvos-patirtis/16095>> [Žiūrėta 2020 03 11].
52. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė susitiko su ES šalių ambasadoriais.“ 2013 m. liepos 18 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-susitiko-su-es-saliu-ambasadoriais/16719>> [Žiūrėta 2020 03 11].
53. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Lietuvos ir ES vadovai aptars Lietuvos pasirengimą pirmininkauti“, 2013 m. vasario 25 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-ir-es-vadovai-aptars-lietuvos-pasirengima-pirmininkauti/15534>> [Žiūrėta 2020 05 20].
54. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Vokietijos Federalinio Prezidento Joachimo Gaucko tostas iškilmingos vakarienės, rengiamos Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės 2013 m. liepos 11. d., ketvirtadienį, proga“. 2013 m. liepos 11 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/vokietijos-federalinio-prezidento-joachimo-gaucko-tostas-iskilmingos-vakarienes-rengiamos-lietuvos-respublikos-prezidentes-dalios-grybauskaites-2013-m.-liepos-11.-d.-ketvirtadieni-proga/16649>> [Žiūrėta 2020 05 20].
55. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė susitiko su ES šalių ambasadoriais.“ 2019 m. birželio 26 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-susitiko-su-es-saliu-ambasadoriais/32684>> [Žiūrėta 2020 03 11].
56. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Šalies vadovas susitiko su JAV Prezidentu Donaldu Trumpu“. 2019 m. gruodžio 4 d. Prieiga per internetą: < <https://www.lrp.lt/lt/ziniasklaidos-centras/naujienos/salies-vadovas-susitiko-su-jav-prezidentu-donaldu-trumpu/33537>> [Žiūrėta 2020 03 11].
57. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Šalies vadovas susitiko su JAV Prezidentu Donaldu Trumpu.“ 2019 m. gruodžio 4 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/salies-vadovas-susitiko-su-jav-prezidentu-donaldu-trumpu/33537>> [Žiūrėta 2020 03 11].

58. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje“. 2019 m. rugsėjo 26 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-jungtiniu-tautu-generalineje-asamblejoje/33148>> [Žiūrėta 2020 05 20].
59. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, „Lietuvos kariai vyks į 11 tarptautinių operacijų“. 2019 m. gruodžio 19 d. Prieiga per internetą: <http://kam.lt/lt/naujienos_874/aktualijos_875/lietuvos_kariai_vyks_i_11_tarptautini_u_operaciju.html?pbck=10> [Žiūrėta 2020 05 20].
60. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, „Lietuvos kariai vyks į 11 tarptautinių operacijų“. 2019 m. gruodžio 19 d. Prieiga per internetą: <http://kam.lt/lt/naujienos_874/aktualijos_875/lietuvos_kariai_vyks_i_11_tarptautini_u_operaciju.html?pbck=10> [Žiūrėta 2020 05 20].
61. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Visos politinės jėgos atsakingos už savo šalių ateitį“. 2013 m. lapkričio 29 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/visos-politines-jegos-atsakingos-uz-savo-saliu-ateiti/18163>> [Žiūrėta 2020 05 13].
62. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Pirmininkavimas – galimybė pristatyti lietuviškos kultūros perlus“. 2013 m. rugsėjo 12 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/pirmininkavimas-galimybe-pristatyti-lietuviskos-kulturos-perlus/17302>> [Žiūrėta 2020 05 13].
63. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Lietuvos balsas – girdimas visoje Europoje“. 2019 m. gegužės 1 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-balsas-girdimas-visoje-europoje/32325>> [Žiūrėta 2020 05 13].
64. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Valstybės vadovas pasveikino Estiją Nepriklausomybės atkūrimo dienos proga“. 2019 m. rugpjūčio 20 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/valstybes-vadovas-pasveikino-estija-nepriklausomybes-atkurimo-dienos-proga/32940>> [Žiūrėta 2020 05 13].
65. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentūroje vyko Kultūros forumas istorinės atminties tema“. 2019 m. rugsėjo 9 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidenturoje-vyko-kulturos-forumas-istorines-atminties-tema/33059>> [Žiūrėta 2020 05 13].

66. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė: kiekviena šalis turi pati pasirinkti savo raidos kelią.“ 2013 m. rugsėjo 26 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidente-kiekviena-salis-turi-pati-pasirinkti-savo-raidos-kelia/17487>> [Žiūrėta 2020 05 13].
67. Lietuvos Respublikos Prezidentės spaudos tarnyba, „NATO kolektyvinė gynyba užtikrins Lietuvos saugumą.“ 2013 m. lapkričio 6 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/nato-kolektyvine-gynyba-uztikrins-lietuvos-sauguma/17874>> [Žiūrėta 2020 05 13].
68. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas susitiko su Lietuvai akredituotais užsienio šalių ambasadoriais“. 2020 vasario 17 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-susitiko-su-lietuvai-akredituotais-uzsienio-saliu-ambasadoriais/33791>> [Žiūrėta 2020 05 13].
69. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Prezidentas įsipareigojo didinti lėšas šalies gynybai.“ 2019 m. rugsėjo 4 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-isipareigojo-didinti-lesas-salies-gynybai/33035>> [Žiūrėta 2020 05 13].
70. Lietuvos Respublikos Prezidento komunikacijos grupė, „Latvijoje pasiūlyta atnaujinti trišalius prezidentų susitikimus.“ 2019 m. liepos 23 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/latvijoje-pasiulyta-atnaujinti-trisalius-prezidentu-susitikimus/32836>> [Žiūrėta 2020 05 13].
71. Lingevičius, Justinas, „Lietuvos tapatybė saugumo ir užsienio politikoje 1991–1994 metais: „grįžimo“ keliai ir įtampos“. *Politologija*, 79(3). Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.15388/Polit.2015.3.8431>> [Žiūrėta 2020 01 12].
72. LRT TV naujienų tarnyba, „Europos Parlamentas pasmerkė Rusijos veiksmus: rezoliucijoje šalis raginama nutraukti bylą prieš Sausio 13-osios bylos teisėjus ir prokurorus.“ *Lrt.lt*, 2019 m. lapkričio 28 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000085856/europos-parlamentas-pasmerke-rusijos-veiksmus-rezoliucijoje-salis-raginama-nutraukti-byla-pries-sausio-13-osios-bylos-teisejus-ir-prokurorus>> [Žiūrėta 2020 05 13].
73. Makarychev, Andrey ir Yatsyk, Alexandra, „Russia as a counter-normative soft power: between ideology and policy“. Kn. Jödicke, A. (sud.) *Religion and Soft Power in the South Caucasus*. London: Routledge, 2018, 215. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.4324/9781315206721>> [Žiūrėta 2020 01 12].

74. Maliukevičius, Nerijus, „Geopolitika ir informacinis karas: Rusijos požiūris“, 2006, 113. Prieiga per internetą: <<https://docplayer.net/53050115-Geopolitika-ir-informacinis-karas-rusijos-poziuris.html>> [Žiūrėta 2020 01 12].
75. Martišius, Mantas, „Lietuva ir Estija – skirtingi įvaizdžiai: Drąsi šalis ir Šiaurė su polėkiu“. Informacijos Mokslai, 49(49), 2009, 118-139. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367167987343/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2020 01 12].
76. Maximilian, Felsch, „Qatar’s rising international influence: a case of soft power?“ *Conjuntura Internacional*, Belo Horizonte, 2016, 23. Prieiga per internetą: <<http://periodicos.pucminas.br/index.php/conjuntura/article/download/11423/10251/0>> [Žiūrėta 2020 01 12].
77. Meredith, Valerie M., *Victim identity and respect for human dignity: a terminological analysis*, 2009, p. 262.
78. Milliken, Jennifer, „The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods.“ *European Journal of International Relations*, 5(2), 225–254, 1999. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066199005002003>> [Žiūrėta 2020 03 11].
79. Miniotaitė, Gražina, „Tapatybės paieškos šiuolaikinėje Lietuvos užsienio politikoje: tarp Šiaurės ir Rytų dimensijų“, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2004, Vilnius, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2005. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367152071557/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūrėta 2020 01 12].
80. Ministry of Foreign Affairs of Denmark, Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020. Prieiga per internetą: <<https://um.dk/~media/um/english-site/documents/politics-and-diplomacy/greenland-and-the-faroe-islands/arctic%20strategy.pdf?la=en>> [Žiūrėta 2020 01 12].
81. Nausėda, Gitanas, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje“. 2020 m. kovo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-jungtiniu-tautu-generalineje-asamblejoje/33148>> [Žiūrėta 2020 05 13].

82. Nausėda, Gitanas, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Prezidento Valdo Adamkaus konferencijoje.“ 2019 m. rugpjūčio 22 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-prezidento-valdo-adamkaus-konferencijoje/32956>> [Žiūrėta 2020 05 13].
83. Nausėda, Gitanas, „Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba „Bukarešto devynetuko“ užsienio reikalų ministrų susitikime.“ 2020 m. kovo 10 d. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-respublikos-prezidento-gitano-nausedos-kalba-bukaresto-devynetuko-uzsienio-reikalu-ministru-susitikime/33866>> [Žiūrėta 2020 05 13].
84. Newman, Judith, Hygge Is Where the Heart Is, The New York Times, 2017. Prieiga per internetą: <<https://www.nytimes.com/2017/02/24/books/review/hygge-is-where-the-heart-is.html>> [Žiūrėta 2020 01 12].
85. Nikžentaitis, Alvydas ir Štutienė, Irena, „Baltijos kelio dvidešimtmetis: eilinis jubiliejus ar kultūrinės atminties transformacijos pradžia?“. *Lietuvos istorijos metraštis 2010/1*, Vilnius, 2011, 71–84. Prieiga per internetą: <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367177054655/J.04~2011~1367177054655.pdf>> [Žiūrėta 2020 05 13].
86. Nye, Joseph S., „The Future of Power“. New York, NY: Public Affairs, 2011, 21. Prieiga per internetą: <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/viluniv-ebooks/detail.action?docID=634489>> [Žiūrėta 2020 05 20].
87. Nye, Joseph S., „Public diplomacy and soft power“. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 616, 2008, 96. Prieiga per internetą: <<http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/PDandsoftpower.pdf>> [Žiūrėta 2020 01 12].
88. Nye, Joseph S., Think Again: Soft Power. Prieiga per internetą: <<https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/>> [Žiūrėta 2020 01 12].
89. Indrė Pavlovaitė, Being European by Joining Europe: Accession and identity politics in Lithuania, Cambridge Review of International Affairs, 16:2, 2003, 239-255. Prieiga per internetą: <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09557570302048?needAccess=true>> [Žiūrėta 2020 05 13].
90. Pedrozo, Raul, „Arctic Climate Change and U.S. Accession to the United Nations Convention on the Law of the Sea.“ International Law Studies, Vol. 89. 2013,

- 757-775. Prieiga per internetą: <https://www.unclosdebate.org/argument/844/us-has-significant-interests-untapped-mineral-wealth-arctic> [Žiūrėta 2020 01 12].
91. Pranešimas dėl integruotos Europos Sąjungos Arkties politikos, Europos Parlamentas, 2017. Prieiga per internetą: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0032_LT.html#title2 [Žiūrėta 2020 01 12].
92. Sherwin, Peter, *The Trillion-Dollar Reason For An Arctic Infrastructure Standard, The Pollar Connection*, 2019. Prieiga per internetą: <http://polarconnection.org/arctic-infrastructure-standard/> [Žiūrėta 2020 01 12].
93. Skydsgaard Nikolaj, Gronholt-Pedersen, Jacob, *China mixing military and science in Arctic push: Denmark*, Reuters, 2019. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/article/us-usa-arctic/china-mixing-military-and-science-in-arctic-push-denmark-idUSKBN1Y3116> [Žiūrėta 2020 01 12].
94. Smith, Anthony, „Nationalism and Modernism“, 1998, 191. Prieiga per internetą: <https://milliyyet.info/wp-content/uploads/2015/11/Anthony-D.-Smith-Nationalism-and-Modernism.pdf> [Žiūrėta 2020 01 12].
95. Solomon, Ty, „The affective underpinnings of soft power“. *European Journal of International Relations*, 20(3), 2014, 720–741. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/1354066113503479> [Žiūrėta 2020 01 12].
96. Statkus, Nortautas ir Paulauskas, Kęstutis, „Lietuvos užsienio politika tarptautinių santykių teorijų ir praktikos kryžkelėje.“ *Politologija*. 2006, Nr. 2 (42), 65. Prieiga internete: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367154649148/DS.002.0.01.ARTIC> [Žiūrėta 2020 01 12].
97. Jelena Subotic, „Ontological Security, and Foreign Policy Change“. *Foreign Policy Analysis*, Volume 12, Issue 4, 2016, 610–627. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1111/fpa.12089> [Žiūrėta 2020 03 11].
98. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Prieiga per internetą: <https://www.zodynas.lt/tarptautinis-zodziu-zodynas/A/aktyvus> [Žiūrėta 2020 03 11].
99. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Prieiga per internetą: <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/P/pasyvus> [Žiūrėta 2020 03 11].
100. *The Soft Power 30*. Prieiga per internetą: <https://softpower30.com/> [Žiūrėta 2020 01 12].

101. Thorhallsson, Baldur ir Wivel, Anders, „Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?“. Cambridge Review of International Affairs, 2006, 651-668. Prieiga per internetą: <<http://dx.doi.org/10.1080/09557570601003502>> [Žiūrėta 2020 01 12].
102. Vernickaitė, Aurelija ir Šuminas, Andrius, „Politinės komunikacijos praktinė problematika: Prezidentės D. Grybauskaitės retorikos ypatumai“. 2020 balandžio 26 d. Prieiga per internetą: <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr9/9_informacija_3.htm> [Žiūrėta 2020 03 11].
103. What Would We Like to Know?“. Cambridge Review of International Affairs, 2006, 651-668. Prieiga per internetą: <<http://dx.doi.org/10.1080/09557570601003502>> [Žiūrėta 2020 01 12].
104. Weldes, Jutta, „Constructing National Interests“, European Journal of International Relations, 2(3), 1996, 275–318. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066196002003001>> Žiūrėta [2020 01 20].
105. Wendt, Alexander, „Tarptautinės politikos socialinė teorija“. Vilnius: Eugrimas, 2005, 239.
106. Wiking, Meik, „Mažoji laimės knyga. HYGGE: gyvenimas pagal danus“, Jotema, 2017, 6. ISBN 978-9955-13-656-9.
107. Winter, David G., „Leader Appeal, Leader Performance, and the Motive Profiles of Leaders and Followers: A Study of American Presidents and Elections“. Journal of Personality and Social Psychology, 1987, 1 (52), 196-202. Prieiga per internetą: <<https://psycnet.apa.org/record/1987-15477-001>> [Žiūrėta 2020 02 16].
108. Winnerstig, Mike, „Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States“, 2014, 23. Prieiga per internetą: <https://www.stratcomcoe.org/mike-winnerstig-ed-tools-destabilization-russian-soft-power-and-non-military-influence-baltic-states> [Žiūrėta 2020 01 12].
109. Žydžiūnaitė, Vilma ir Sabaliauskas, Stanislav, „Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai“. Vaga, 2017, 56-66. ISBN: 9785415024575.

SUMMARY

Small states soft power: the case of Lithuania

Lithuania, like many small states, does not have many resources that great powers have. There is an opinion that small states are usually limited in their resources and thus unable to develop their soft power, in contrast with bigger states. However, there is a growing body of research that reveals the potential of small states to develop their soft power. Constructivists to the analysis of International Relations bring a definition of an identity. It has a specific function to attract or impress other subjects. This is the basic principle of soft power: to encourage following an example or recommendation through attractiveness, rather than coerce.

This master's thesis aims to determine what elements of identity are emphasized by Lithuanian leaders in foreign policy discourse to expand their influence by instruments of soft power. The theoretical approach of constructivism allows to look at the efforts of Lithuania's soft power through normative analysis, including identity elements, values and norms. The object of this work is rhetoric of Lithuanian President Dalia Grybauskaitė and rhetoric of Lithuanian President Gitanas Nausėda. Research covers two periods. The first period is the whole year of 2013 and the second research period starts from April 1, 2019 and ends on April 1, 2020. To achieve the main purpose the following tasks were formulated: 1. To define the efforts of small states to **exploit** their soft power by distinguishing applied tools; 2. To evaluate identity as a specific instrument of soft power based on the assumptions of constructivist theories; 3. To define Lithuanian identity frames that will be used for the research based on already performed researches; 4. To determine which identity elements and symbols Lithuanian leaders apply to **exploit** soft power.

In order to identify which identity elements Lithuanian leaders apply to **exploit** soft power the method of qualitative content analysis was chosen. This thesis has two main chapters. The first chapter presents the efforts of small states to **exploit** their soft power by identifying its sources. The identity of Lithuania as a small state is determined on the basis of constructivists. It stands out as a tool of soft power. The second chapter of the master's thesis presents the practical part. It begins with the research of methodology. Official speeches, interviews and statements were analyzed in order to determine how Lithuanian identity symbols are revealed.

It was discovered that active and cooperative role of Lithuanian identity in the International Relations are mostly declared. It is used to expand the soft power to increase and

strengthen its influence and ensuring the security of Lithuania. The analysis revealed an active identity of the state, but elements of passivity were found. Gitanas Nausėda emphasizes that Lithuania is waiting for “historical justice”, but does not use identity as a tool of soft power to achieve its goal. Although fragmented efforts are declared, president’s rhetoric lacks activity and does not show his own involvement as a foreign policy maker.

The analysis revealed the influence of the political leader on Lithuanian identity frames formation. It was discovered that during the presidency of Dalia Grybauskaitė, the identity features of leadership, minority, European values and defense/security became apparent and revealed active, cooperative and mediating characteristics of identity. The identity frames in rhetoric of Dalia Grybauskaitė are purposefully designed to expand Lithuanian soft power: to increase the visibility of the state, to expand the defense capabilities, to reduce Russia’s influence in the region. The first half of Gitanas Nausėda presidency showed the emerging features of Lithuania as a continuator of European Union practices and historical memory features. Following the path indicated by the EU can help to develop the soft power purposefully for establishing Lithuania in the field of green energy. On the other hand, the development of historical narrative remains passive, without specific directions for the development of soft power in foreign policy. The analysis revealed that both Lithuanian presidents declare soft power possibilities in a similar way and respond to both internal and external circumstances. However, as political leaders change, identity as a social construct also changes.

This thesis adds a broader view to analysis of Lithuania’s soft power, because it shows what possibilities of soft power are declared by Lithuanian leaders. Further researches could be based on a deeper analysis of Lithuanian soft power so that it would be clear if the theory meets the practise.